

POSEBAN KOLEKTIVNI UGOVOR

ZA GRAĐEVINARSTVO I INDUSTRIJU GRAĐEVINSKOG MATERIJALA SRBIJE

("Sl. glasnik RS", br. 77/2016)

I OPŠTE ODREDBE

Član 1

Poseban kolektivni ugovor za građevinarstvo i industriju građevinskog materijala Srbije (u daljem tekstu: Kolektivni ugovor), primenjuje se na sve poslodavce koji obavljaju pretežnu delatnost u oblasti građevinarstva i industrije građevinskog materijala - članove Udruženja poslodavaca - učesnika Kolektivnog ugovora, kao i na sve zaposlene kod ovih poslodavaca.

Poslodavcem, u smislu stava 1. ovog člana, smatra se domaće, odnosno strano pravno ili fizičko lice koje zapošljava, odnosno radno angažuje, jedno ili više lica i koje obavlja pretežnu delatnost u oblasti građevinarstva i industrije građevinskog materijala u skladu sa Uredbom o klasifikaciji delatnosti ("Službeni glasnik RS", broj 54/10), a prema Prilogu 1, pod nazivom "Klasifikacija delatnosti", koji je sastavni deo Kolektivnog ugovora.

Kolektivni ugovor se primenjuje i na poslodavce koji obavljaju pretežnu delatnost u oblasti građevinarstva i industrije građevinskog materijala, a koji su naknadno postali članovi Udruženja poslodavaca - učesnika Kolektivnog ugovora i to od dana pristupanja Udruženju.

Član 2

Kolektivnim ugovorom, u skladu sa zakonom i drugim propisima, uređuju se prava, obaveze i odgovornosti iz radnog odnosa zaposlenih kod poslodavaca, i to:

- zasnivanje radnog odnosa,
- radno vreme,
- odmori i odsustva,
- zaštita zaposlenih,
- zarada, naknade zarade i druga primanja,
- zabrana konkurencije,
- naknada štete,
- prestanak radnog odnosa, ostvarivanje i zaštita prava zaposlenih,
- savet zaposlenih,
- sindikat zaposlenih,
- prava, obaveze i odgovornosti zaposlenih i poslodavaca u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu,

- postupak izbora i način rada predstavnika zaposlenih i odbora za bezbednost i zdravlje na radu,
- broj predstavnika zaposlenih kod poslodavca kao i njihov odnos sa sindikatom,
- postupak zaključivanja, izmena i dopuna ovog kolektivnog ugovora, kao i primena ovog kolektivnog ugovora,
- međusobni odnosi učesnika Kolektivnog ugovora,
- i druga pitanja od značaja za zaposlene i poslodavce.

Član 3

Ovaj kolektivni ugovor se primenjuje na sve zaposlene kod poslodavca, osim na direktora i druga zaposlena lica čija su prava i obaveze regulisana posebnim ugovorima zaključenim sa nadležnim organom poslodavca

Član 4

Svi izrazi u Kolektivnom ugovoru koriste se u smislu njihovih značenja iz zakona.

Kolektivni ugovor se neposredno primenjuje.

Izuzetno od člana 1, pojedine odredbe se primenjuju za period utvrđen Kolektivnim ugovorom (cena rada).

Opštim aktom poslodavca smatra se kolektivni ugovor i pravilnik o radu.

Ako kod poslodavca koji je član Udruženja poslodavaca učesnika Kolektivnog ugovora, nije organizovan sindikat, poslodavac je dužan da na zahtev sindikata, potpisnika Kolektivnog ugovora dostavi na uvid važeći opšti akt, odnosno tekst ugovora o radu.

Član 5

Kolektivnim ugovorom kod poslodavca, odnosno pravilnikom o radu u zakonom utvrđenim slučajevima (u daljem tekstu: opšti akt) i ugovorom o radu, mogu se utvrditi veća prava od prava utvrđenih ovim kolektivnim ugovorom, kao i druga prava koja nisu utvrđena ovim kolektivnim ugovorom, u skladu sa zakonom.

Poslodavac ne može opštim aktom ili ugovorom o radu da utvrdi manji nivo prava za zaposlene od prava utvrđenih ovim kolektivnim ugovorom.

II RADNI ODNOSI

Član 6

Radni odnos se zasniva u skladu sa zakonom, ovim kolektivnim ugovorom i opštim aktom poslodavca.

O potrebi zasnivanja radnog odnosa odlučuje direktor, odnosno ovlašćeno lice poslodavca u skladu sa potrebama poslodavca i raspoloživim kadrovima.

Radni odnos se zasniva zaključivanjem ugovora o radu.

Ugovor o radu može da se zaključi na neodređeno ili određeno vreme sa licem koje ispunjava opšte uslove utvrđene zakonom, kao i posebne uslove utvrđene pravilnikom o organizaciji i sistematizaciji poslova.

Poslodavac je na obrazloženi, pisani zahtev reprezentativnog sindikata - učesnika kolektivnog ugovora kod poslodavca, dužan da omogućiti uvid u akt kojim se utvrđuju organizacioni delovi kod poslodavca, vrste poslova, vrsta i

stepen stručne spreme, broj izvršilaca na određenim poslovima i drugi posebni uslovi za rad na tim poslovima (u daljem tekstu: pravilnik o organizaciji i sistematizaciji poslova). Poslodavac je dužan da blagovremeno obavesti sindikat o izmenama i dopunama Pravilnika o organizaciji i sistematizaciji. Lice sa kojim poslodavac namerava da zasnjuje radni odnos treba da bude obavešteno u obavezi pribavljanja dokumenata koji dokazuju da ispunjava potrebne uslove za poslove koje treba da obavlja.

Poslodavac zaključuje ugovor o radu sa licem sa kojim zasniva radni odnos, i to pre početka rada ovog lica i lice sa kojim zasniva radni odnos prijavljuje nadležnim organizacijama za socijalno osiguranje.

Poslodavac od lica sa kojim zasniva radni odnos za rad na poslovima sa povećanim rizikom, pribavlja dokaze o potrebnoj zdravstvenoj sposobnosti od strane nadležne zdravstvene ustanove.

Obaveza poslodavca je da, na obrazložen pisani zahtev, najviše dva puta godišnje, dostavlja reprezentativnim sindikatima kod poslodavca spisak zaposlenih u prethodnom periodu i poslove koji oni obavljaju.

Član 7

U zavisnosti od organizacije rada i kadrovskih planova poslodavca, zaposleni mogu da se prime u radni odnos na jedan od sledećih načina:

1. u svojstvu pripravnika;
2. u svojstvu zaposlenog sa probnim radom.

Kandidatima se zasnivanje radnog odnosa na jedan od navedena dva načina blagovremeno saopštava, kao i program i način polaganja ispita/testova.

Program/testovi/pitanja ne mogu da sadrže nezakonite, nemoralne i diskriminacione odredbe, konstatacije ili pitanja i moraju biti jedinstveni za sve kandidate.

Ugovor o radu

Član 8

Ugovor o radu, pored sadržine propisane zakonom, sadrži i podatak da li je zaposleni radni odnos zasnovao u svojstvu pripravnika ili u svojstvu zaposlenog sa probnim radom.

Prilikom zasnivanja radnog odnosa, zaposlenom se uručuje opšti akt u pisanoj formi.

Probni rad

Član 9

Probni rad može da se ugovori sa novozaposlenima za obavljanje jednog ili više povezanih, odnosno srodnih poslova ugovorenih ugovorom o radu, na osnovu Pravilnika o organizaciji i sistematizaciji poslova, kojim su u opisu posla navedeni povezani, odnosno srodni poslovi.

Probni rad se ne može ugovoriti sa pripravnikom.

Za vreme probnog rada, poslodavac i zaposleni mogu da otkazu ugovor o radu sa otkaznim rokom.

Otkazni rok iz prethodnog stava ovog člana, iznosi pet radnih dana.

Radne i stručne sposobnosti zaposlenog, za vreme probnog rada, utvrđuje poslodavac na osnovu izveštaja stručnog lica koje je pratilo rad zaposlenog.

Stručno lice koje prati rad zaposlenog za vreme probnog rada određuje poslodavac.

Poslodavac ne može od zaposlenog na probnom radu zahtevati obavljanje poslova za čije vršenje zaposleni nije zasnovao radni odnos.

Radni odnos na određeno vreme

Član 10

Osim u slučajevima utvrđenim zakonom, poslodavac može da zasnuje radni odnos na određeno vreme sa zaposlenim u slučaju angažovanja pripravnika radi osposobljavanja za samostalni rad.

Radni odnos za obavljanje poslova sa povećanim rizikom

Član 11

Poslovi koji se obavljaju sa povećanim rizikom utvrđuju se aktom o proceni rizika.

Poslodavac je dužan da, pre zasnivanja radnog odnosa na poslovima iz prethodnog stava, pribavi od zaposlenog dokaz o utvrđenoj zdravstvenoj sposobnosti za rad na tim poslovima, od strane nadležne zdravstvene ustanove.

Radni odnos sa nepunim radnim vremenom

Član 12

Radni odnos može da se zasnuje i za rad sa nepunim radnim vremenom, na neodređeno ili određeno vreme, koji ne može biti kraći od četiri časa dnevno.

Pravilnikom o organizaciji i sistematizaciji poslova utvrđuju se poslovi koji se obavljaju sa nepunim radnim vremenom.

Poslodavac je dužan da pre utvrđivanja poslova sa nepunim radnim vremenom zatraži mišljenje reprezentativnih sindikata, te da u zahtevu za dostavu mišljenja obrazloži potrebu za obavljanjem poslova sa nepunim radnim vremenom.

Reprezentativni sindikat je dužan da mišljenje iz stava 3. ovog člana poslodavcu dostavi u roku od tri radna dana.

Član 13

Zaposleni koji radi sa nepunim radnim vremenom ima pravo na zaradu, druga primanja i druga prava iz radnog odnosa srazmerno vremenu provedenom na radu, osim ako za pojedina prava zakonom, opštim aktom kod poslodavca ili ugovorom o radu nije drukčije određeno.

Poslodavac je dužan da zaposlenom koji radi sa nepunim radnim vremenom obezbedi iste uslove rada kao i zaposlenom sa punim radnim vremenom koji radi na istim ili sličnim poslovima.

Poslodavac je dužan da blagovremeno obavesti zaposlene o dostupnosti poslova sa punim i nepunim radnim vremenom, na način i u rokovima utvrđenim opštim aktom poslodavca.

Radni odnos za obavljanje poslova van prostorija poslodavca

Član 14

Radni odnos može da se zasnuje za obavljanje poslova van prostorija poslodavca.

Ugovor o radu kojim se zasniva radni odnos iz stava 1. ovog člana, pored odredbi iz zakona, sadrži i mere bezbednosti i zdravlja na radu koje je dužan da obezbedi poslodavac zaposlenom i drugim licima, ako obavljaju poslove u ime i za račun poslodavca, a van prostorija poslodavca.

Pripravnici

Član 15

Radni odnos u svojstvu pripravnika zasniva se sa licem koje prvi put zasniva radni odnos za zanimanje za koje je to lice steklo potrebnu školsku spremu, ako je to kao uslov za rad na određenim poslovima utvrđeno zakonom i pravilnikom o organizaciji i sistematizaciji poslova kod poslodavca.

Pripravnički staž traje:

- na poslovima za koje se traži visoko obrazovanje na studijama drugog stepena (master akademske studije, specijalističke akademske studije ili specijalističke strukovne studije) - 12 meseci;
- na poslovima za koje se traži visoko obrazovanje na studijama prvog stepena (osnovne akademske, odnosno strukovne studije), studijama u trajanju od tri godine, više obrazovanje i specijalističko obrazovanje nakon srednjeg obrazovanja - devet meseci;
- na poslovima za koje se traži srednje obrazovanje (u trajanju tri ili četiri godine) - šest meseci.

Pripravnički staž može trajati i kraće, ali ne kraće od polovine vremena staža iz prethodnog stava ovog člana, ako se sa pripravnikom zasniva radni odnos, o čemu odluku donosi direktor odnosno drugo ovlašćeno lice poslodavca.

Poslodavac određuje način osposobljavanja pripravnika.

Pripravnički staž utvrđen u smislu stava 2. ovog člana, može da se produži za vreme za koje je pripravnik, u skladu sa zakonom, Kolektivnim ugovorom ili opštim aktom poslodavca, bio odsutan sa rada, ako je to odsustvo trajalo duže od 30 dana neprekidno.

Ugovorom o radu utvrđuje se dužina pripravničkog staža.

Član 16

Pripravnik, po završenom pripravničkom stažu, polaže pripravnički ispit pred komisijom ili stručnim licem poslodavca, koje imenuje poslodavac.

Članovi komisije, odnosno stručno lice poslodavca, moraju da poseduju najmanje istu vrstu i stepen stručne spreme kao i pripravnik koji polaže ispit.

Član 17

Zaposleni se raspoređuje na posao zbog kojeg je i zasnovao radni odnos i koji je utvrđen ugovorom o radu.

Za vreme radnog odnosa, zaposleni može biti premešten da obavlja sve poslove koji odgovaraju vrsti i stepenu stručne spreme za koje je zasnovao radni odnos, ako to zahtevaju potrebe procesa i organizacije rada, i to u jednom od sledećih slučajeva:

1. kad je u procesu rada potrebno uspešnije i efikasnije obavljanje određenih poslova;
2. radi potpunijeg korišćenja stručne spreme, odnosno radne sposobnosti zaposlenih;
3. kada privremeno ili trajno prestane potreba za radom zaposlenog na određenim poslovima;

4. kada se trajnije smanji obim rada na određenim poslovima na kojima ima više izvršilaca;
5. kad dođe do promene u organizaciji i tehnologiji rada;
6. kad se otvore novi poslovi u procesu rada;
7. kad zaposleni to zahteva, ako se time zadovoljavaju potrebe procesa rada;
8. zbog zamene odsutnog zaposlenog.

Premeštaj zaposlenog u smislu stava 1. ovog člana vrši se ponudom izmene ugovorenih uslova rada, odnosno aneksom ugovora o radu, u skladu sa zakonom.

III RADNO VREME I RASPORED RADNOG VREMENA

Član 18

Radno vreme, dužina punog, nepunog i skraćenog radnog vremena, kao i raspored radnog vremena, utvrđuju se opštim aktom poslodavca i ugovorom o radu, u skladu sa zakonom.

Raspored radnog vremena

Član 19

Raspored radnog vremena u okviru radne nedelje i radnog dana utvrđuje poslodavac u skladu sa zakonom.

Vreme potrebno za pripremu, sređivanje i čišćenje mesta rada, kao i druge specifične aktivnosti vezane za svaki proces rada koje spada u dnevno radno vreme, utvrđuje poslodavac.

Poslodavac je dužan da obavesti zaposlenog o rasporedu i promeni rasporeda radnog vremena pisanim putem, najmanje sedam dana pre početka rada.

Prekovremeni rad

Član 20

Na zahtev poslodavca, zaposleni je dužan da radi duže od punog radnog vremena u slučaju više sile, u slučajevima kada je neophodno da se u određenom roku završi posao koji nije planiran, izvršenja neodložnog posla i drugim slučajevima ako je to po proceni poslodavca neophodno za nesmetano odvijanje procesa rada.

Rad duži od punog radnog vremena može da traje najduže četiri sata dnevno, odnosno najviše osam sati nedeljno.

Odluku o radu dužem od punog radnog vremena donosi direktor, odnosno drugo ovlašćeno lice poslodavca.

Poslodavac je dužan da za svakog zaposlenog vodi posebnu mesečnu evidenciju o prekovremenom radu.

Prilikom određivanja zaposlenog da radi duže od punog radnog vremena, neposredni rukovodilac treba da vodi računa kako o potrebi procesa rada, tako i o interesima i obavezama zaposlenog.

Preraspodela radnog vremena

Član 21

Preraspodela radnog vremena vrši se u skladu sa zakonom, s tim da zaposleni koji radi u preraspodeli ima pravo na odmor u toku svakog radnog dana, srazmerno dnevnom radnom vremenu.

Odluku o preraspodeli radnog vremena donosi direktor odnosno drugo ovlašćeno lice poslodavca, u skladu sa zakonom.

O preraspodeli radnog vremena poslodavac je dužan, pisanim putem, da obavesti zaposlene koji su obuhvaćeni preraspodelom, najmanje sedam dana pre primene preraspodele.

Poslodavac je dužan da o izvršenoj preraspodeli radnog vremena vodi posebnu evidenciju za svakog zaposlenog mesečno i o tome obavesti zaposlenog.

Preraspodela radnog vremena ne smatra se prekovremenim radom.

Način obračuna i isplate zarade u slučaju preraspodele radnog vremena kao i korišćenje slobodnih dana, uređuju se odlukom poslodavca o preraspodeli radnog vremena.

Noćni rad

Član 22

Noćni rad poslodavac može da uvede samo pod uslovima i na način utvrđen zakonom.

Zaposlena žena, za vreme trudnoće i zaposleni roditelj sa detetom mlađim od tri godine života ili detetom sa težim stepenom psihofizičke ometenosti, može da radi noću samo uz njihovu pisanu saglasnost.

Ako zaposlena žena za vreme trudnoće ili zaposleni roditelj sa detetom mlađim od tri godine života ili detetom sa težim stepenom psihofizičke ometenosti, odbije da da pisanu saglasnost za rad noću, zbog toga ne može da trpi nikakve štetne posledice.

U slučaju da poslodavac pri uvođenju radnog vremena iz stava 1. ovog člana, ne postupi u skladu sa zakonom i Kolektivnim ugovorom, a posebno u odnosu na zaštićene kategorije zaposlenih, sindikat je dužan da o tome upozori poslodavca i po potrebi preduzme druge zakonom utvrđene mere.

Poslodavac je dužan da, najmanje kvartalno, na pisani zahtev sindikata ili drugog ovlašćenog predstavnika zaposlenih, omogući uvid u podatke u vezi sa prekovremenim radom, preraspodelom radnog vremena, noćnim radom i radnog vremena po osnovu pripravnosti.

Član 23

Kod poslodavca kod koga je rad organizovan u smenama koje uključuju i rad noću, poslodavac je dužan da obezbedi izmenu smena, tako da zaposleni ne radi neprekidno više od jedne radne nedelje noću.

IV ODMORI I ODSUSTVA

Godišnji odmor

Član 24

Zaposleni stiče pravo na korišćenje godišnjeg odmora u kalendarскоj godini posle mesec dana neprekidnog rada od dana zasnivanja radnog odnosa kod poslodavca.

Dužina godišnjeg odmora utvrđuje se tako što se zakonski minimum od 20 radnih dana uvećava najmanje za po jedan dan po osnovu kriterijuma u skladu sa zakonom (doprinos na radu, uslovi rada, radno iskustvo i stručna sprema

zaposlenog), kao i drugih kriterijuma utvrđenih opštim aktom poslodavca (npr. po osnovu invaliditeta i zdravstvenih smetnji, statusa samohranog roditelja i dr.).

Pored slučajevi iz stava 2. ovog člana za zaposlene koji se upućuju na privremeni rad u inostranstvo godišnji odmor se obavezno uvećava zbog ekstremnih klimatskih i drugih uslova u kojima borave i rade za vreme dok su na privremenom radu u skladu sa opštim aktom poslodavca ili ugovorom o radu.

Opštim aktom poslodavca može se utvrditi i duži godišnji odmor primenom kriterijuma iz st. 2. i 3. ovog člana.

Plaćeno odsustvo

Član 25

Zaposleni ima pravo u toku kalendarske godine, da koristi plaćeno odsustvo uz naknadu zarade u skladu sa zakonom i Kolektivnim ugovorom.

Zaposleni ima pravo na plaćeno odsustvo, do sedam radnih dana u kalendarskoj godini u slučaju:

1. stupanja zaposlenog u brak - tri radna dana;
2. porođaja supruge zaposlenog - dva radna dana;
3. teže bolesti člana uže porodice - sedam radnih dana;
4. smrti roditelja, usvojioca, brata ili sestre bračnog druga zaposlenog - dva radna dana;
5. zaštite i otklanjanja štetnih posledica u domaćinstvu prouzrokovanih elementarnom nepogodom koju proglašio nadležni organ - tri radna dana;
6. selidbe sopstvenog domaćinstva na području istog naseljenog mesta - jedan radni dan, a iz jednog u drugo naseljeno mesto - dva radna dana;
7. u drugim slučajevima utvrđenim opštim aktom poslodavca.

Pored prava na odsustvo iz stava 1. ovog člana, zaposleni ima pravo na plaćeno odsustvo još:

1. pet radnih dana zbog smrti člana uže porodice;
2. dva dana za svaki slučaj dobrovoljnog davanja krvi, računajući i dan davanja krvi.

Članovima uže porodice smatraju se: bračni drug, deca, braća, sestre, roditelji, usvojioc, usvojenik, staratelj i druga lica koja žive u zajedničkom porodičnom domaćinstvu sa zaposlenim.

Opštim aktom poslodavca, može se utvrditi pravo na plaćeno odsustvo i u drugim slučajevima, kao i u dužem trajanju od plaćenog odsustva utvrđenog zakonom i Kolektivnim ugovorom.

Neplaćeno odsustvo

Član 26

Poslodavac može zaposlenom, na njegov zahtev, omogućiti korišćenje neplaćenog odsustva ako to ne remeti proces rada.

V BEZBEDNOST I ZDRAVLJE NA RADU

Član 27

Poslodavac je dužan da obezbedi sve uslove za bezbednost i zaštitu života i zdravlja na radu, u skladu sa zakonom i drugim propisima kojima je regulisana oblast bezbednosti i zdravlja na radu, a zaposleni su dužni da se pridržavaju propisanih mera.

Radi stvaranja bezbednih i zdravih uslova rada i radi smanjenja rada na crno, poslodavac je dužan da obezbedi identifikacionu karticu za svakog zaposlenog. Na identifikacionu karticu, uz prethodno pribavljenu saglasnost zaposlenog, stavlja se: fotografija, ime i prezime, registarski broj kod poslodavca, krvna grupa i broj ugovora o radu zaposlenog.

Zaposleni je dužan da za vreme obavljanja poslova nosi identifikacionu karticu, istaknutu na vidnom mestu.

Zaposleni je dužan da primenjuje propisane mere za bezbedan i zdrav rad, da namenski koristi sredstva za rad i opasne materije, da koristi propisana sredstva i opremu za ličnu zaštitu na radu i da sa njima pažljivo rukuje kako ne bi ugrozio svoju bezbednost i zdravlje, kao i bezbednost i zdravlje drugih lica.

Pre napuštanja radnog mesta, zaposleni je dužan da radno mesto i sredstva za rad ostavi u stanju da ne ugrožavaju druge zaposlene.

Zaposleni je dužan da u skladu sa svojim saznanjima, odmah obavesti predstavnika zaposlenih, odnosno Odbor za bezbednost i zdravlje i poslodavca o nepravilnostima, štetnostima, opasnostima ili drugoj pojavi koja bi na radnom mestu i radnoj okolini mogla da ugrozi njegovu bezbednost i zdravlje ili bezbednost i zdravlje drugih zaposlenih.

Član 28

Kada predstavnik zaposlenih, odnosno Odbor za bezbednost i zdravlje na radu, konstatuju da mere za bezbednost i zdravlje zaposlenih nisu sprovedene, i da prethodno neposredna opasnost po život i zdravlje, zaposleni koji zbog nesprovedenih mera u skladu sa zakonom odbije da obavlja poslove, ne čini povredu radne obaveze i ne može mu se, po tom osnovu, otkazati ugovor o radu.

Dok se ne sprovedu propisane mere za bezbedan i zdrav rad, poslodavac može premestiti zaposlenog samo na druge poslove koji odgovaraju vrsti i stepenu stručne spreme za koje je zasnovao radni odnos.

Za vreme premeštaja iz stava 2. ovog člana, zaposleni ima pravo na zaradu za poslove koje obavlja, a koja ne može biti niža od zarade koju bi ostvario na svom radnom mestu.

Kada mu prethodno neposredna opasnost po život ili zdravlje, zaposleni ima pravo da preduzme odgovarajuće mere, u skladu sa svojim znanjem i tehničkim sredstvima koja mu stoje na raspolaganju i da napusti radno mesto, radni proces, odnosno radnu okolinu.

U slučaju iz stava 4. ovog člana, zaposleni nije odgovoran za štetu koju prouzrokuje poslodavcu, niti čini povredu radne obaveze.

U slučaju iz stava 4. ovog člana, kada zaposleni napusti radno mesto, zaposleni ima pravo na naknadu zarade najmanje u visini prosečne zarade u prethodnih 12 meseci.

U skladu sa opštim aktom poslodavca, zaposleni u slučaju visokih i niskih temperatura kao i drugih vremenskih nepogoda imaju pravo na drugačiji raspored radnog vremena, kraće radno vreme, odgovarajuće napitke u toku rada, pravo na dodatne pauze ili druge pogodnosti kojima se ublažava dejstvo nepovoljnih vremenskih prilika.

Nakon konsultacije sa licem zaduženim za bezbednost i zdravlje na radu, po preporuci službe medicine rada, a vezano za povrede na radu ili profesionalno oboljenje, poslodavac je dužan da zaposlenog, na njegov zahtev, uputi na lekarski pregled o trošku poslodavca.

Član 29

Učesnici Kolektivnog ugovora se obavezuju da će u cilju unapređenja dobrih međuljudskih odnosa, stvaranja atmosfere saradnje i poverenja, kao i postizanja što potpunijeg fizičkog i psihičkog zdravlja zaposlenih, sarađivati na zaključivanju odgovarajućeg akta o sprečavanju zlostavljanja na radu, a sve u skladu sa zakonom kojim je regulisana ova oblast, a koji će se zaključiti u formi aneksa ovog kolektivnog ugovora.

Predstavnik zaposlenih za bezbednost i zdravlje na radu

Član 30

Kod poslodavca koji ima do 50 zaposlenih bira se jedan predstavnik za bezbednost i zdravlje na radu (u daljem tekstu: predstavnik zaposlenih).

Kod poslodavca koji ima preko 50 zaposlenih bira se Odbor za bezbednost i zdravlje na radu (u daljem tekstu: Odbor), koji čine dva predstavnika zaposlenih i jedan predstavnik poslodavca.

Ako je kod poslodavca organizovano više reprezentativnih sindikata, broj članova Odbora, određuje se srazmerno broju članova sindikata, odnosno zaposlenih koji nisu članovi sindikata.

Ako kod poslodavca nije organizovan sindikat, predstavnika zaposlenih i članove Odbora, biraju zaposleni u skladu sa opštim aktom poslodavca.

Član 31

Predstavnik zaposlenih i članovi Odbora, biraju se i opozivaju na način i po postupku na koji se vrši izbor članova organa sindikata, u skladu sa statutima sindikata - učesnika Kolektivnog ugovora, s tim što predlog kandidata za predstavnika zaposlenih, kao i predstavnika zaposlenih u Odboru, daje organ sindikata kod poslodavca, vodeći računa da predloženi kandidati imaju potrebne sposobnosti i znanja za vršenje ove funkcije.

Predstavnik zaposlenih i Odbor, za svoj rad odgovaraju sindikatima i zaposlenima koji su ih izabrali.

Mandat predstavnika zaposlenih, u smislu člana 30. Kolektivnog ugovora, traje pet godina i može se ponoviti.

Član 32

Odbor iz svojih redova bira predsednika Odbora.

U slučaju prestanka svojstva člana Odbora iz bilo kog razloga, učesnici kolektivnog ugovora kod poslodavca, odnosno zaposleni i poslodavac, se obavezuju da u roku od 15 dana obezbede novog člana Odbora i o tome se međusobno obaveste.

Učesnici kolektivnog ugovora kod poslodavca su dužni da dostave jedan drugom spisak svojih predstavnika u Odboru, neposredno po njihovom izboru.

Način rada Odbora reguliše se poslovnikom o radu.

Član 33

Poslodavac je dužan da predstavniku zaposlenih, odnosno Odboru, obezbedi sledeće uslove za rad:

- do osam plaćenih časova predstavniku zaposlenih i članovima Odbora, mesečno, za sve aktivnosti vezane za bezbednost i zdravlje na radu definisane Kolektivnim ugovorom, odnosno opštim aktom poslodavca,

- podršku od strane stručne službe poslodavca, radi obavljanja administrativno-tehničkih poslova vezanih za pripremu i održavanje sastanka Odbora,

- adekvatnu, nameštenu i opremljenu prostoriju za nesmetan rad Odbora (tokom sastanaka), adekvatan oglasni prostor - oglasnu tablu i sredstva internog informisanja i obaveštavanja zaposlenih.

Uslovi iz stava 1. alineje 2. i 3. mogu se obezbediti kao zajednički za Odbor za bezbednost i zdravlje na radu i sindikat, tako da se ne ugrožava međusobno delovanje i funkcionisanje.

Pored plaćenih časova rada iz stava 1. ovog člana, predstavnik zaposlenih i članovi Odbora, imaju pravo na plaćeno odsustvo za vreme provedeno na sednicama Odbora, za vreme provedeno na osposobljavanju i edukaciji iz oblasti bezbednosti i zdravlja na radu organizovanog od strane reprezentativnih sindikata i poslodavca, kao i za vreme prisustvovanja inspekcijском nadzoru.

Predstavnik zaposlenih i članovi Odbora, za vreme plaćenog odsustva radi aktivnosti vezanih za bezbednost i zdravlje na radu, imaju pravo na naknadu zarade u visini 100% prosečne zarade u prethodnih 12 meseci.

Član 34

Poslodavac je dužan da predstavniku zaposlenih, odnosno Odboru, omogući i:

- uvid u sve akte koji se odnose na bezbednost i zdravlje na radu, kao i u stručnu literaturu iz oblasti bezbednosti i zdravlja na radu, a koju poslodavac poseduje;
- učešće u razmatranju svih pitanja koja se odnose na sprovođenje politike i mera bezbednosti i zdravlja na radu;
- pristup svim informacijama o podacima, nalazima, predlozima inspekcije rada, kao i o preduzetim merama poslodavca koje se odnose na bezbednost i zdravlje na radu.

Član 35

Predstavnik zaposlenih, odnosno Odbor imaju pravo:

- da poslodavcu daju predloge o svim pitanjima koja se odnose na bezbednost i zdravlje na radu;
- da zahtevaju od poslodavca da preduzme mere na otklanjanju ili smanjenju rizika koji ugrožava bezbednost i zdravlje na radu;
- da zahtevaju vršenje nadzora od strane inspekcije, ako smatraju da poslodavac nije sproveo odgovarajuće mere za bezbednost i zdravlje na radu;
- da prisustvuju inspekcijском nadzoru i pristupe svakom radnom mestu radi uvida u ispunjenost uslova za bezbedan i zdrav rad, ne ugrožavajući svoju bezbednost i bezbednost drugih zaposlenih.

Član 36

Radeći u interesu zaposlenih i poslodavca, predstavnik zaposlenih i Odbor su dužni da zaposlenima ukazuju na moguće opasnosti i štetnosti po zdravlje i bezbednost na radu i na obavezu korišćenja sredstava opreme za ličnu zaštitu na radu, kao i da prate način na koji se sprovode utvrđene mere bezbednosti na radu, a naročito:

- ispravnost sredstava rada, odnosno primenu pravila bezbednosti na radu na sredstvima rada;
- bezbednost radne okoline u svakodnevnim, kao i vanrednim uslovima rada;
- način rada zaposlenih u odnosu na neke vanredne situacije;
- korišćenje ličnih sredstava zaštite;

- prisustvo i rukovanje opasnim supstancama ili alatima (deklaracije, uputstvo za rad, itd.).

U slučaju da predstavnik zaposlenih, odnosno član Odbora, uoči da je ugrožen život i zdravlje zaposlenih, dužan je da o tome obavesti rukovodioca, Odbor i poslodavca.

Postupajući prema stavu 1. ovog člana, predstavnik zaposlenih, odnosno Odbor mogu koristiti:

- pisana obaveštenja;
- slikovne poruke i znake;
- usmene kontakte sa zaposlenima koji su u funkciji povećane pažnje zaposlenih.

Član 37

Predstavnik zaposlenih, odnosno Odbor mogu davati poslodavcu predloge i sugestije koje se odnose na karakteristike, svojstva i efekat zaštite koju imaju, odnosno pružaju sredstva i oprema za ličnu zaštitu na radu koje zaposleni koriste.

Poslodavac je obavezan da razmotri predloge i sugestije iz stava 1. ovog člana i o svom stavu i mišljenju obavesti predstavnika zaposlenih, odnosno Odbor.

Član 38

Predstavnik zaposlenih je obavezan da neposrednom rukovodiocu blagovremeno najavi potrebu korišćenja plaćenih časova za aktivnosti bezbednosti i zdravlja na radu.

Predsednik Odbora dužan je da vodi urednu evidenciju o korišćenju časova odsustva sa rada za članove Odbora - predstavnike zaposlenih i da za svako odsustvo izda odgovarajuću pisanu potvrdu radi pravdanja odsustva sa rada.

Potvrda iz stava 2. ovog člana, dostavlja se neposrednom rukovodiocu predstavnika zaposlenih.

Član 39

Predstavnik zaposlenih, odnosno članovi Odbora, za vreme obavljanja funkcije, ako postupaju u skladu sa zakonom, Kolektivnim ugovorom i opštim aktom poslodavca, ne mogu da se rasporede na druge poslove, ako je to za njih nepovoljnije niti da se na drugi način stave u nepovoljan položaj.

Predstavnik zaposlenih i Odbor dužni su da o svom radu informišu reprezentativne sindikate kod poslodavca i zaposlene.

Član 40

Predstavnici zaposlenih imaju pravo da prisustvuju seminarima i savetovanjima radi edukacije za obavljanje svojih funkcija.

Sve troškove iz stava 1. ovog člana snosi poslodavac.

Predstavnici zaposlenih mogu od Uprave za bezbednost i zdravlje na radu da traže mišljenja o primeni propisa o bezbednosti i zdravlju na radu.

Ako poslodavac ne prihvati inicijativu ili predlog predstavnika zaposlenih, odnosno Odbora, ili ne postupi po njegovoj odluci i zaključku, predstavnici zaposlenih mogu da se obrate nadležnoj inspekciji.

Akt o proceni rizika

Član 41

Poslodavac je dužan da razmotri sve predloge i sugestije predstavnika zaposlenih, odnosno Odbora, u izradi kao i izmenama i dopunama akta o proceni rizika na radnom mestu i u radnoj okolini.

Izmena akta o proceni rizika vrši se nakon promene proizvodnog procesa, uvođenja nove tehnologije, svake teške, kolektivne ili smrtne povrede ili pojave profesionalnih oboljenja.

Na osnovu predloga mera iz akta o proceni rizika, poslodavac će u saradnji sa sindikatima, sačiniti program eliminisanja rizika radnih mesta i sa njima upoznati predstavnika zaposlenih, odnosno Odbor.

Evidencija radnih mesta sa povećanim rizikom, utvrđena aktom o proceni rizika, obavezno se dostavlja predstavniku zaposlenih, odnosno Odboru za bezbednost i zdravlje na radu.

Poslodavac je dužan da aktom o proceni rizika, na osnovu ocene službe medicine rada, odredi posebne zdravstvene uslove koje moraju ispunjavati zaposleni za obavljanje određenih poslova na radnom mestu, u radnoj okolini ili za upotrebu pojedine opreme za rad.

Član 42

Predstavnik zaposlenih, odnosno Odbor, imaju pravo da na oglasnim tablama i drugim prigodnim prostorima poslodavca, ističu informacije, odluke i zaključke u vezi bezbednosti i zdravlja na radu, a radi informisanja zaposlenih.

Poslodavac se obavezuje da će preko službe ili lica koje obavlja poslove bezbednosti i zdravlja na radu, u smislu konsultovanja sa zaposlenima i njihovim predstavnicima, kod uvođenja novih tehnologija/proizvoda, Odbor obavestavati o proceni rizika u vezi sa ovim promenama.

Član 43

Na poslove sa povećanim rizikom može se rasporediti zaposleni samo ako ispunjava sledeće uslove:

- da ima propisanu stručnu spremu i da je prethodno osposobljen za samostalno obavljanje poslova na bezbedan i zdrav način;
- da nije mlađi od 18 godina;
- da je zdravstveno sposoban za obavljanje poslova sa povećanim rizikom.

Na poslovima sa povećanim rizikom ne mogu raditi žene za vreme trudnoće i majke sa detetom do pet godina starosti, kao i majka deteta sa posebnim potrebama.

Član 44

Poslodavac može zaposlenima koji obavljaju poslove sa povećanim rizikom, zaposlenom - osobi sa invaliditetom i zdravstvenim smetnjama i profesionalno obolelima, omogućiti korišćenje odmora za prevenciju radne invalidnosti i rehabilitaciju u banjskim i klimatskim lečilištima, prema uputstvima službe medicine rada, u trajanju od najmanje pet radnih dana godišnje, a na teret poslodavca.

Član 45

Zaposleni koji je pretrpeo povredu na radu ili je profesionalno oboleo, ne može trpeti nikakvu štetu niti snositi bilo kakve troškove zbog toga što je profesionalno oboleo.

Poslodavac je obavezan da profesionalno obolelom zaposlenom obezbedi radno mesto koje odgovara njegovim psihofizičkim mogućnostima i zdravstvenom stanju.

Član 46

Poslodavac ne može odrediti zaposlenu da radi na radnom mestu sa povećanim rizikom, ukoliko postoji opasnost da joj to ugrozi ostvarivanje materinstva, što je utvrđeno aktom o proceni rizika, bez njene saglasnosti i izričite izjave da je upoznata sa rizicima tog radnog mesta.

Sredstva i oprema za ličnu zaštitu na radu

Član 47

Aktom o proceni rizika utvrđuju se vrsta i kvalitet sredstava i opreme za ličnu zaštitu na radu (osnovno zaštitno sredstvo i sredstvo po potrebi) za obavljanje pojedinih poslova, kao i vreme (rok) trajanja zaštitnih sredstava.

Prilikom određivanja sredstava i opreme za ličnu zaštitu na radu, učesnici kolektivnog ugovora kod poslodavca primenjuju Pravilnik o preventivnim merama za bezbedan i zdrav rad pri korišćenju sredstava i opreme za ličnu zaštitu na radu.

Osposobljavanje zaposlenih

Član 48

Poslodavac se obavezuje da će doneti plan osposobljavanja zaposlenih za bezbedan rad, u skladu sa aktom o proceni rizika.

Osposobljavanje, u skladu sa prethodnim stavom ovog člana, poslodavac obezbeđuje u toku radnog vremena.

Poslodavac se obavezuje da će predstavnika zaposlenih upoznati sa planom osposobljavanja, kao i njegovim izmenama i dopunama, u skladu sa aktom o proceni rizika.

Za vreme osposobljavanja za bezbedan i zdrav rad, zaposleni ima pravo na naknadu zarade u skladu sa opštim aktom poslodavca.

Troškove osposobljavanja iz stava 1. ovog člana snosi poslodavac.

Kolektivno osiguranje zaposlenih

Član 49

Poslodavac je dužan da na svoj teret kolektivno osigura zaposlene od povreda na radu, profesionalnog oboljenja i oboljenja u vezi sa radom, radi obezbeđivanja naknade štete.

Poslodavac može kolektivno da osigura zaposlene za slučaj težih bolesti i hirurških intervencija, a u cilju sprovođenja kvalitetne dodatne socijalne zaštite.

Opštim aktom poslodavca utvrđuje se način, iznos i drugi elementi za kolektivno osiguranje zaposlenih iz st. 1. i 2. ovog člana.

Posebna prava, obaveze i odgovornosti

Član 50

Kolektivnim ugovorom kod poslodavca, pored zakonom utvrđenih, posebna prava, obaveze i odgovornosti u vezi sa bezbednošću i zdravljem na radu, utvrđuju se za rukovodioce, organizatore procesa rada i zaposlene.

VI ZARADE, NAKNADE ZARADA I DRUGA PRIMANJA

Član 51

Zaposleni ima pravo na odgovarajuću zaradu koja se utvrđuje u skladu sa zakonom, Kolektivnim ugovorom, opštim aktom poslodavca i ugovorom o radu.

Zaposlenom se garantuje jednaka zarada za isti rad ili rad iste vrednosti koji ostvaruje kod poslodavca.

Član 52

Zarada zaposlenog sastoji se od:

- zarade za obavljeni rad i vreme provedeno na radu;
- zarade po osnovu doprinosa zaposlenog poslovnom uspehu poslodavca (nagrade, bonusi i sl.);
- drugih primanja po osnovu radnog odnosa u skladu sa opštim aktom poslodavca i ugovorom o radu.

Pod zaradom se smatra zarada koja sadrži poreze i doprinose koji se plaćaju iz zarade (bruto zarada).

Član 53

Zarada za obavljeni rad i vreme provedeno na radu sastoji se od:

- osnovne zarade,
- dela zarade za radni učinak i
- uvećane zarade.

Osnovna zarada

Član 54

Elementi osnovne zarade zaposlenog su:

- cena rada,
- koeficijent posla,
- vreme provedeno na radu.

Koeficijenti poslova utvrđuju se opštim aktom u skladu sa koeficijentima iz člana 55. ovog kolektivnog ugovora.

Pod vremenom provedenim na radu podrazumevaju se efektivni časovi rada u određenom mesecu.

Član 55

Osnovna zarada utvrđuje se množenjem koeficijenta posla koji zaposleni obavlja i iznosa cene rada utvrđene opštim aktom i ugovorom o radu.

Cena rada se iskazuje po radnom času ili za prosečno radno vreme od 174 časa u toku jednog meseca.

Koeficijent posla koji zaposleni obavlja utvrđuje se na osnovu vrste i stepena stručne spreme, složenosti i odgovornosti, uslova rada i drugih posebnih uslova utvrđenih Pravilnikom o organizaciji i sistematizaciji poslova. Koeficijenti za karakteristične poslove određuju se po grupama poslova, i to:

Grupe poslova	Složenost, zahtev stručnosti, odgovornost i uslovi rada	Koeficijent
I	Ne zahteva se stručnost (nekvalifikovan radnik). Podrazumeva jednostavan rutinski rad koji ne zahteva obrazovanje.	1,00 - 1,35
II	Zahteva se osnovno obrazovanje, osposobljenost za rad u trajanju od jedne godine, obrazovanje za rad u trajanju od 2 godine (I i II stepen - PK radnik). Podrazumeva rad na manje složenim i srednje složenim poslovima, na kojima se rad ponavlja uz povremenu pojavu novih poslova.	1,20 - 1,55
III	Zahteva se srednje obrazovanje u trajanju od 3 godine (III i IV stepen - KV radnik). Podrazumeva poslove složenije i raznovrsnije koji zahtevaju veći stepen samostalnosti u izvršavanju.	1,40 - 1,75
IV	Zahteva se srednje obrazovanje u trajanju od 4 godine (IV stepen - KV radnik). Podrazumeva složenije poslove.	1,50 - 2,00
V	Zahteva se visoko obrazovanje na studijama prvog stepena (osnovne akademske, odnosno strukovne studije), studijama u trajanju od tri godine, više obrazovanje i specijalističko obrazovanje nakon srednjeg obrazovanja (V i VI stepen, VKV radnik i VŠS). Podrazumeva specijalizovane složene poslove i poslove koji zahtevaju veći stepen samostalnosti.	1,80 - 2,50
VI	Zahteva se visoko obrazovanje na studijama drugog stepena (master akademske studije, specijalističke akademske studije ili specijalističke strukovne studije) u skladu sa Zakonom o visokom obrazovanju, počev od 10. septembra 2005. godine i na osnovnim studijama u trajanju od najmanje četiri godine, po propisu koji je uređivao visoko obrazovanje do 10. septembra 2005. godine - (VII stepen). Podrazumeva potpunu samostalnost u izvršavanju poslova.	2,50 - 3,50

Opštim aktom poslodavca, saglasno napred datim grupama i koeficijentima, utvrđuju se podgrupe i odgovarajući koeficijenti za svaki posao sistematizovan pravilnikom o organizaciji i sistematizaciji poslova kod poslodavca.

Član 56

Cena rada bez pripadajućih doprinosa i poreza za delatnost građevinarstva i industrije građevinskog materijala Srbije, utvrđuje se putem pregovora učesnika Kolektivnog ugovora za period od jedne kalendarske godine.

Cena rada bez pripadajućih doprinosa i poreza za 2016. godinu, ugovara se u visini minimalne cene rada za ovaj period, utvrđene u skladu sa zakonom, u visini od 121 dinar po radnom času.

Izmena visine cene rada iz stava 2. ovog člana, vrši se Aneksom Kolektivnog ugovora.

Prilikom utvrđivanja cene rada vodi se računa o:

- visini minimalne cene rada koja se utvrđuje u skladu sa zakonom;
- egzistencijalnim i socijalnim potrebama zaposlenog i njegove porodice;
- potrošačkoj korpi;

- opštem nivou ekonomske razvijenosti Republike i pojedinih delatnosti;
- opštem nivou razvijenosti i stanja u oblasti građevinarstva i industrije građevinskog materijala Srbije.

Član 57

Opštim aktom i ugovorom o radu može se utvrditi cena rada u većem iznosu od cene rada iz člana 56. kolektivnog ugovora, kao i veći koeficijenti od koeficijenata utvrđenih u članu 55. Kolektivnog ugovora.

Sindikata i poslodavac, polazeći od realnih mogućnosti poslodavca, ugovaraju cenu rada za najjednostavniji posao, s tim da ista ne može biti niža od minimalne cene rada utvrđene ovim kolektivnim ugovorom za period za koji se ugovara.

Pri ugovaranju cene rada iz stava 1. ovog člana uzima se u obzir: dostignuti nivo zarada i njihovog odnosa prema zaradama kod drugih poslodavaca u istoj grani, kao i u drugim granama, kretanje potrošačkih cena, učešće zarada u troškovima poslovanja, ostvareni finansijsko-poslovni rezultat poslodavca i dr.

Član 58

Učesnici Kolektivnog ugovora pregovaraju za utvrđivanje nove cene rada iz čl. 56. i 57. Kolektivnog ugovora, pre isteka roka na koji je ugovorena, ako dođe do porasta potrošačkih cena u visini od 5% prema podatku republičkog organa nadležnog za poslove statistike, u poslednjih šest meseci u odnosu na dan kada je prethodno utvrđena cena rada.

Član 59

Učesnici Kolektivnog ugovora će najkasnije 30 dana pre isteka roka za koji je ugovorena cena rada iz čl. 56. i 57. Kolektivnog ugovora, otpočeti pregovore za utvrđivanje cene rada za naredni period.

U slučaju da učesnici Kolektivnog ugovora ne pristupe pregovorima, ili ne postignu dogovor, primenjuje se cena rada iz čl. 56. i 57. Kolektivnog ugovora, utvrđena za prethodni period, a pregovori se nastavljaju.

Član 60

Zaposlenom ili grupi zaposlenih koji u dužem vremenskom periodu postižu izuzetne rezultate u radu, poslodavac može ugovorom o radu utvrditi veću osnovnu zaradu od osnovne zarade utvrđene na osnovu elementa iz ovog kolektivnog ugovora ili opšteg akta poslodavca.

Zarada po osnovu radnog učinka

Član 61

Radni učinak određuje se na osnovu:

- kvaliteta obavljenog posla;
- obima obavljenog posla;
- odnosa zaposlenog prema radnim obavezama.

Radni učinak meri se kroz ostvarenje individualnih normi za zaposlene koji rade na normiranim poslovima i po osnovu rezultata rada za zaposlene koji rade na poslovima gde nisu utvrđeni normativi i standardi.

Opštim aktom utvrđuju se elementi za merenje radnog učinka.

Radni učinak određuje direktor ili drugo ovlašćeno lice kod poslodavca, za svakog zaposlenog pojedinačno ili za grupu zaposlenih.

Na osnovu ostvarenog radnog učinka, osnovna zarada zaposlenog koji ostvari radni učinak iznad, odnosno ispod standardnog, može se uvećati odnosno umanjiti u skladu sa opštim aktom.

Osnovna zarada, korigovana u skladu sa odredbama ovog člana, predstavlja osnovicu za utvrđivanje uvećane zarade.

U postupku pregovaranja i zaključivanja kolektivnog ugovora kod poslodavca, reprezentativnom sindikatu koji učestvuje u pregovorima, moraju se dati na uvid akti kojima se utvrđuju normativi i standardi za određivanje zarade po osnovu radnog učinka.

Zaključivanjem kolektivnog ugovora kod poslodavca, akti za utvrđivanje radnog učinka postaju sastavni deo tog kolektivnog ugovora.

Uvećana zarada

Član 62

Zaposleni ima pravo na uvećanu zaradu i to:

- za rad na dan praznika koji je neradan dan - najmanje 110% od osnovice;
- za rad noću - najmanje 26% od osnovice, ako takav rad nije vrednovan pri utvrđivanju osnovne zarade;
- za rad u smenama - najmanje 26% od osnovice, ako takav rad nije vrednovan pri utvrđivanju osnovne zarade;
- za prekovremeni rad - najmanje 26% od osnovice;
- po osnovu prekovremenog rada iz člana 57. stav 4. Zakona o radu - najmanje 52% od osnovice;
- po osnovu vremena provedenog na radu, za svaku punu godinu rada ostvarenu u radnom odnosu - najmanje 0,4% od osnovice.

Ako se istovremeno steknu uslovi po više osnova, utvrđenih u stavu 1. ovog člana, procenat uvećane zarade ne može biti niži od zbira procenata po svakom od osnova uvećanja.

Opštim aktom poslodavca mogu da se utvrde veći iznosi uvećanja, kao i drugi slučajevi u kojima zaposleni ima pravo na uvećanu zaradu.

Naknada za vreme pripravnosti

Član 63

Zaposleni ima pravo na novčanu naknadu za svaki sat pripravnosti:

- za vreme dnevnog odmora - najmanje 15% od osnovice;
- za vreme nedeljnog odmora - najmanje 20% od osnovice;
- za vreme državnog praznika - najmanje 30% od osnovice.

Član 64

Osnovicu za obračun uvećane zarade iz člana 62. i novčane naknade iz člana 63. čini osnovna zarada utvrđena u skladu sa ovim kolektivnim ugovorom, opštim aktom poslodavca, odnosno ugovorom o radu.

Učešće zaposlenog u dobiti

Član 65

Odlukom poslodavca ili ugovorom o radu, može se utvrditi učešće zaposlenih u ostvarenoj dobiti poslodavca, koja ne može biti manja od 10% od dobiti koju raspoređuje poslodavac.

Učešće zaposlenog u raspodeli dela dobiti ostvarenoj u poslovnoj godini, srazmerno je učešću njegove zarade u godišnjem fondu zarada kod poslodavca.

Novčano primanje iz stava 2. ovog člana ne može biti više od 100% novembarske zarade u prethodnoj godini isplaćene kod poslodavca.

Zarada po osnovu doprinosa zaposlenog poslovnom uspehu poslodavca

Član 66

Zaposleni ima pravo na deo zarade po osnovu doprinosa poslovnom uspehu poslodavca (nagrade, bonusi i sl.), što se bliže uređuje opštim aktom ili ugovorom o radu.

Naknada zarade

Član 67

Zaposleni ima pravo na naknadu zarade u skladu sa zakonom, Kolektivnim ugovorom, opštim aktom i ugovorom o radu.

Za vreme odsustvovanja sa rada zbog privremene sprečenosti za rad do 30 dana zaposleni ostvaruje naknadu zarade u visini 65% prosečne zarade u prethodnih 12 meseci, pre meseca u kome je nastupila privremena sprečenost za rad.

Zaposleni ima pravo na naknadu zarade najmanje u visini 60% prosečne zarade u prethodnih 12 meseci, s tim što ne može biti manja od minimalne zarade utvrđene u skladu sa zakonom, za vreme prekida rada do koga je došlo bez krivice zaposlenog, najduže 45 radnih dana u kalendarskoj godini ili duže, uz saglasnost nadležnog ministra.

Zaposleni ima pravo na naknadu zarade za vreme prekida rada do koga je došlo naredbom nadležnog državnog organa ili nadležnog organa poslodavca zbog neobezbeđivanja bezbednosti i zaštite života i zdravlja na radu, koji su uslov daljeg obavljanja rada bez ugrožavanja života i zdravlja zaposlenih i drugih lica, u visini prosečne zarade u prethodnih 12 meseci, s tim što ne može biti manja od minimalne zarade.

Opštim aktom i ugovorom o radu, mogu se utvrditi i drugi slučajevi u kojima zaposleni ima pravo na naknadu zarade.

Druga primanja

Član 68

Poslodavac je dužan da zaposlenom:

- isplati otpremninu pri odlasku u penziju, najmanje u visini dvostrukog iznosa poslednje isplaćene zarade zaposlenog u momentu isplate, s tim da tako isplaćena otpremnina ne može biti niža od dvostrukog iznosa prosečne mesečne zarade po zaposlenom kod poslodavca u momentu isplate, odnosno dve prosečne zarade po zaposlenom isplaćene u Republici prema poslednjem objavljenom podatku republičkog organa nadležnog za poslove statistike, ako je to za zaposlenog povoljnije;

- isplati naknadu troškova pogrebnih usluga u slučaju smrti člana uže porodice, a članovima uže porodice u slučaju smrti zaposlenog, u visini troškova pogrebnih usluga koje priznaje Fond penzijskog i invalidskog osiguranja;

- isplati naknadu štete zbog povrede na radu ili profesionalnog oboljenja, na način i u visini utvrđenoj kolektivnim ugovorom kod poslodavca, odnosno u visini koju zaposlenom isplati osiguranje po polisi koju zaključi poslodavac.

Poslodavac može zaposlenom da uplati premiju za dobrovoljno dodatno penzijsko osiguranje.

Članovi uže porodice u smislu stava 1. tačka 2. ovog člana, su bračni drug i deca zaposlenog.

Član 69

Poslodavac može u skladu sa opštim aktom i ugovorom radu da zaposlenom isplati:

1. jubilarnu nagradu za 10, 20 i 30 godina neprekidnog rada u radnom odnosu kod poslodavca (uključujući i beneficirani radni staž u skladu sa Zakonom o penzijskom i invalidskom osiguranju, kao i i vreme provedeno u radnom odnosu kod povezanih lica sa poslodavcem, u skladu sa zakonom);

2. solidarnu pomoć zaposlenom:

- u slučaju duže ili teže bolesti zaposlenog ili člana njegove uže porodice (bračni drug i deca),

- nabavke lekova za zaposlenog ili člana njegove uže porodice (bračni drug i deca),

- zdravstvene rehabilitacije zaposlenog ili člana njegove uže porodice (bračni drug i deca),

- štete pretrpljene usled elementarne nepogode;

3. poklon deci zaposlenih povodom Nove Godine ili Božića;

4. kredit za nabavku zimnice i ogreva.

Visinu davanja iz stava 1. ovog člana utvrđuje poslodavac uz konsultacije sa sindikatom.

Ugovorom između poslodavca i zaposlenog, mogu se urediti uslovi i način ostvarivanja naknade po osnovu inovacije, racionalizacije i drugih vidova stvaralaštva.

Naknada troškova

Član 70

Poslodavac je dužan da u skladu sa opštim aktom i ugovorom radu zaposlenom obezbedi naknadu troškova, i to za:

- regres za korišćenje godišnjeg odmora najmanje u visini minimalne zarade u skladu sa zakonom (obračunate za 174 sata) za mesec u kome se vrši isplata regresa, ako zaposleni ima pravo na godišnji odmor u trajanju od najmanje 20 radnih dana, a ako se isplata vrši u delovima, u srazmernom delu navedenog godišnjeg iznosa;

- za mesečnu ishranu u toku rada za dane provedene na radu najmanje u visini 20% minimalne zarade u skladu sa Zakonom (obračunate za 174 sata), ukoliko poslodavac nije obezbedio organizovanu ishranu tokom rada;

- dolazak i odlazak sa rada najmanje u visini cene prevozne karte u javnom saobraćaju;

- ishranu za vreme provedeno na službenom putu u zemlji (dnevnicu za službeno putovanje u zemlji), u visini od 5% prosečne mesečne zarade po zaposlenom u Republici Srbiji, prema poslednjem objavljenom podatku republičkog

organa nadležnog za poslove statistike, troškove noćenja prema priloženom računu, osim u hotelu luks kategorije, s tim što se putni troškovi prevoza priznaju u celini prema priloženom računu;

- vreme provedeno na službenom putu u inostranstvu pod uslovima i na način koji su utvrđeni opštim aktom poslodavca;

- dnevnu naknadu za povećane troškove rada i boravka na terenu (terenski dodatak), u visini 1,5% prosečne mesečne zarade po zaposlenom u Republici, prema poslednjem objavljenom podatku republičkog organa nadležnog za poslove statistike, a ako nisu obezbeđeni smeštaj i ishrana (tri obroka) zaposlenom, i na naknadu dokumentovanih, realnih troškova smeštaja i ishrane;

- korišćenje sopstvenog automobila u službene svrhe do iznosa 30% cene jednog litra pogonskog goriva po pređenom kilometru;

- ostale naknade troškova, u skladu sa opštim aktom i ugovorom o radu.

Naknada troškova za terenski dodatak, naknada troškova za ishranu u toku rada i naknada troškova za dnevnicu za službeno putovanje, međusobno se isključuju.

Član 71

Poslodavac može da po završnom računu iz dobiti izdvoji deo sredstava za rešavanje stambenih pitanja zaposlenih.

Način rešavanja stambenih pitanja zaposlenih reguliše se posebnim aktom koji donosi poslodavac.

VII UPUĆIVANJE ZAPOSLENIH NA RAD U INOSTRANSTVO

Član 72

Prava, obaveze i odgovornosti poslodavca i zaposlenih koji se upućuju na privremeni rad u inostranstvo utvrđuju se opštim aktom poslodavca i ugovorom o radu u skladu sa zakonom.

Član 73

Zaposleni se može uputiti na privremeni rad u inostranstvo, na poslove koji odgovaraju vrsti i stepenu stručne spreme, znanju i sposobnostima za koje je zaposleni zaključio ugovor o radu.

Član 74

Zaposleni se upućuje na privremeni rad u inostranstvo aneksom ugovora o radu koji sadrži:

- zemlju i mesto rada, naziv radnog mesta i period na koji se zaposleni upućuje,

- cenu rada po satu i koeficijent posla kao i druge elemente za utvrđivanje zarade i naknade troškova propisane opštim aktom poslodavca iz člana 72,

- uslove rada, sredstva lične zaštite na radu, radno vreme i raspored radnog vremena, odmor i godišnji odmor, odsustvo sa rada i druge bitne elemente koji se regulišu ugovorom o radu.

Član 75

Poslodavac može uputiti zaposlenog na privremeni rad u inostranstvo ako je:

- u radnom odnosu u skladu sa zakonom,

- fizički i psihički zdrav i sposoban za obavljanje poslova na koje se raspoređuje, što se dokazuje uverenjem nadležne lekarske komisije,

- ako poseduje odgovarajuću stručnu spremu ili je stručno osposobljen i poseduje znanje i radno iskustvo za obavljanje poslova na koje se upućuje,

- poslodavac obezbedio uslove rada u skladu sa Kolektivnim ugovorom i bezbedne i zdrave uslove rada u skladu sa pozitivnim propisima.

Član 76

Zaposleni ima pravo da odbije upućivanje na privremeni rad u inostranstvo u slučajevima:

- potrebe za sređivanjem ličnih i porodičnih prilika neposredno posle smrti člana uže porodice (bračni drug i deca), najduže 60 dana,

- teške bolesti člana uže porodice ili lica koje je zaposleni dužan da izdržava, u slučaju kada nadležna lekarska komisija utvrdi da je takvom licu neophodna tuđa nega i pomoć,

- završetka započetog školovanja ili stručnog usavršavanja na koje ga je uputio poslodavac ili ako je usavršavanje i školovanje značajno za poslodavca,

- ako nije proteklo šest meseci od povratka sa rada u inostranstvu,

- ako mu nisu obezbeđeni uslovi predviđeni ovim ugovorom i opštim aktom poslodavca,

- i u drugim slučajevima utvrđenim Zakonom i opštim aktom poslodavca.

Član 77

Poslodavac ne može uputiti zaposlenog na privremeni rad u inostranstvo ukoliko mu nije obezbedio radnu i boravišnu dozvolu.

Poslodavac Republike Srbije ne može ugovorom zaključenim sa stranim licem predvideti ustupanje zaposlenih tom ili nekom drugom stranom licu.

Član 78

Poslodavac ne može uputiti zaposlenog na privremeni rad u inostranstvo bez njegove pisane saglasnosti, i to:

- zaposlenog sa invaliditetom ili zdravstvenim smetnjama,

- zaposlenu za vreme trudnoće,

- samohranog roditelja čije dete ima manje od 18 godina,

- zaposlenog sa maloletnim detetom kome se bračni drug nalazi u inostranstvu ili na terenu u Republici Srbiji,

- roditelja deteta kome je potrebna posebna nega, u smislu člana 96. Zakona o radu.

Član 79

Zaposleni se upućuje na rad u inostranstvo u trajanju do 12 meseci, a uz saglasnost, najduže 24 meseca.

Član 80

Zaposleni ima pravo na dolazak u zemlju o trošku poslodavca, u slučaju:

- rođenja deteta,
- smrti člana uže porodice, roditelja, usvojioca, brata ili sestre zaposlenog,
- i u drugim slučajevima predviđenim opštim aktom poslodavca i ugovorom o radu.

Član 81

Poslodavac može da vrati zaposlenog o njegovom trošku u Republiku Srbiju:

- kada to zahteva organ zemlje u kojoj se izvode radovi ili nadležni organ investitora,
- u slučaju povrede radne obaveze ili nepoštovanje radne discipline propisane opštim aktom poslodavca ili ugovorom o radu,
- ako prekrši zakone ili običaj zemlje u koju je upućen na rad.

U ostalim slučajevima, troškove povratka zaposlenih u zemlji snosi poslodavac.

Član 82

Poslodavac o svom trošku organizuje obaveznu pripremu zaposlenih za rad u inostranstvu, tako što ih u pisanoj formi blagovremeno informiše o uslovima života i rada u zemlji gde se radovi izvode, organizuje preventivne zdravstvene preglede, obezbeđuje putne i druge isprave.

Informaciju iz stava 1. poslodavac je dužan da izradi u dva primerka od kojih, jedan čuva u svojoj arhivi a drugi uručuje zaposlenom.

Radi pripreme zaposlenih za odlazak na privremeni rad u inostranstvo, u trajanju dužem od 60 dana, poslodavac odobrava zaposlenom plaćeno odsustvo u trajanju od najmanje pet radnih dana.

Odmor i odsustvo

Član 83

Poslodavac je dužan da zaposlenom koji je upućen na rad u inostranstvo, omogući korišćenje godišnjeg odmora u skladu sa zakonom, Kolektivnim ugovorom i opštim aktom poslodavca ili ugovorom o radu.

Smeštaj i ishrana

Član 84

Poslodavac je dužan da zaposlenima u inostranstvu o svom trošku obezbedi smeštaj i ishranu od tri obroka dnevno, po standardima zemlje rada ili u visini propisanoj ovim kolektivnim ugovorom, opštim aktom poslodavca ili ugovorom o radu, ako je to za zaposlenog povoljnije i da o tome blagovremeno obavesti sindikat.

Ukoliko zaposleni bez odobrenja ne koristi prava iz stava 1. ovog člana, troškove smeštaja i ishrane snosi sam.

Član 85

Do obezbeđivanja odgovarajućeg smeštaja i ishrane poslodavac je dužan da zaposlenima upućenim na privremeni rad u inostranstvo obezbedi iznos od 75% devizne dnevnice za odgovarajuću zemlju propisane opštim aktom poslodavca.

Član 86

Ukoliko poslodavac nije u mogućnosti da obezbedi organizovan smeštaj i ishranu, dužan je da zaposlenom na privremenom radu u inostranstvu isplati naknadu troškova za smeštaj i ishranu najmanje u visini iz člana 85. ovog kolektivnog ugovora.

Lečenje zaposlenih

Član 87

Poslodavac zaposlenom obezbeđuje besplatno lečenje u zemlji rada.

Kada lekar utvrdi da će privremena sprečenost trajati duže od 15 dana a zaposleni je sposoban za putovanje, poslodavac ga može vratiti na lečenje u Republiku Srbiju. Ako zaposleni u toku privremene sprečenosti bolovanja nije sposoban za putovanje, vraća se na lečenje u Republiku Srbiju, kada lekar utvrdi sposobnost za putovanje.

Zaposleni koji odsustvuje sa rada zbog privremene sprečenosti za rad najmanje tri puta u toku meseca, vraća se na rad u Republiku Srbiju.

Član 88

Troškovi lečenja i vraćanja zaposlenog u Republiku Srbiju padaju na teret poslodavca.

Član 89

Član uže porodice zaposlenog kome je poslodavac odobrio odlazak u inostranstvo ima pravo na lečenje i troškove lečenja pod istim uslovima kao i zaposleni na radu u inostranstvu, pod uslovom da je pre odlaska u inostranstvo obavio lekarski pregled u zemlji.

Član 90

Kad lekar utvrdi da je oboljenje zaposlenog takve prirode da mu je prilikom povratka u Republiku Srbiju neophodan pratilac, odluku o upućivanju pratioca donosi direktor, a troškovi padaju na teret poslodavca.

Bezbednost i zdravlje zaposlenog na radu

Član 91

Kod poslodavca koji zapošljava do 50 zaposlenih na radu u inostranstvu, bira se jedan predstavnik zaposlenih za bezbednost i zdravlje na radu, a u slučaju većeg broja zaposlenih, bira se Odbor za bezbednost i zdravlje na radu od tri člana.

Predstavnik zaposlenih i Odbor za bezbednost i zdravlje na radu ostvaruju svoja prava i obaveze prema zaposlenima i poslodavcu, u skladu sa zakonom o bezbednosti i zdravlju na radu.

Poslovi sa povećanim rizikom

Član 92

Poslodavac je dužan da donese akt o proceni rizika u pisanoj formi za poslove na koje upućuje zaposlene na rad u inostranstvo.

Član 93

Zaposlenima koji rade na radnim mestima sa povećanim rizikom poslodavac je obavezan da obezbedi:

- lekarske preglede u skladu sa aktom o proceni rizika i Zakonom o bezbednosti i zdravlju na radu ("Službeni glasnik RS", broj 101/05),
- odgovarajuća sredstva i opremu lične zaštite, u skladu sa aktom o proceni rizika i Zakonom o bezbednosti i zdravlju na radu.

Odgovarajuća sredstva i oprema lične zaštite u smislu ovog člana, određuju se aktom o proceni rizika.

Član 94

Na radna mesta sa povećanim rizikom može se rasporediti zaposleni u skladu sa Zakonom o radu i Zakonom o bezbednosti i zdravlju na radu.

Član 95

Poslodavac je dužan da na svoj teret izvrši osiguranje zaposlenih kod domaćeg ili stranog osiguravajućeg društva:

- za slučaj smrti,
- za slučaj povrede na radu usled koje dolazi do smanjenja radne i životne sposobnosti.

Zarada i ostala novčana primanja u inostranstvu

Član 96

Poslodavac je dužan da zaposlenom koga upućuje na privremeni rad u inostranstvo isplati zaradu u skladu sa zakonom.

Član 97

Zarada, naknada zarade i druga primanja zaposlenih koji se upućuju na rad u inostranstvu, utvrđuju se opštim aktom poslodavca iz člana 72. ovog kolektivnog ugovora, kojim se uređuju prava i obaveze zaposlenih, upućenih na rad u inostranstvo.

Član 98

Poslodavac je dužan da za zaposlene koji rade u inostranstvu, vrši mesečnu uplatu doprinosa za obavezno socijalno osiguranje u skladu sa zakonom, a u slučaju da je sa zemljom u koju se zaposleni upućuje zaključen međunarodni ugovor o socijalnom osiguranju, u skladu sa tim ugovorom.

VIII VIŠAK ZAPOSLENIH

Član 99

Određivanje zaposlenih za čijim je radom prestala potreba vrši se u skladu sa zakonom, Kolektivnim ugovorom i opštim aktom.

Opštim aktom poslodavca bliže se utvrđuju kriterijumi za utvrđivanje viška zaposlenih (npr. rezultati rada, dužina staža kod poslodavca, broj članova porodice, imovno i zdravstveno stanje zaposlenog i dr.).

Poslodavac je dužan da zaposlenom za čijim je radom prestala potreba, isplati otpremninu u skladu sa zakonom, Kolektivnim ugovorom i opštim aktom.

Član 100

Ukoliko poslodavac zaposlenoj osobi sa invaliditetom koja je invalidnost stekla radom kod tog poslodavca, ne može da obezbedi obavljanje poslova prema preostaloj radnoj sposobnosti, odluku o prestanku radnog odnosa po osnovu viška zaposlenih, može doneti samo uz pisanu saglasnost tog zaposlenog.

Poslodavac može, na predlog reprezentativnog sindikata, ili na molbu zaposlenog, da ne donese ili da odloži odluku o prestanku radnog odnosa za sledeće kategorije zaposlenih:

1. samohranom roditelju sa detetom do sedam godina života;
2. roditelju deteta sa posebnim potrebama.

IX NAKNADA ŠTETE

Član 101

Zaposleni je odgovoran za štetu koju je na radu ili u vezi sa radom, namerno ili krajnjom nepažnjom prouzrokovao poslodavcu i dužan je da je nadoknadi.

Ako zaposleni pretrpi štetu na radu ili u vezi sa radom, poslodavac je dužan da mu naknadi štetu, u skladu sa zakonom, Kolektivnim ugovorom i opštim aktom poslodavca.

Postojanje štete, postupak utvrđivanja visine štete, kao i način naknade štete utvrđuje se i vrši u skladu sa opštim aktom poslodavca.

Ako zaposleni pretrpi povredu na radu ili u vezi sa radom, poslodavac je dužan da mu naknadi štetu u skladu sa zakonom, Kolektivnim ugovorom i opštim aktom poslodavca.

X PRESTANAK RADNOG ODNOSA

Član 102

Poslodavac može zaposlenom da otkáže ugovor o radu ili izrekne neku od mera iz člana 179a Zakona o radu, ako mu je prethodno dostavio pisano obaveštenje u vezi sa nedostacima u njegovom radu, a koje obavezno sadrži i uputstva i primeren rok za poboljšanje rada, a zaposleni to ne učini u ostavljenom roku.

Ovlašćeno lice kod poslodavca može obrazovati komisiju sastavljenu od lica koja imaju najmanje isti stepen stručne spreme određene vrste zanimanja kao i zaposleni čije se sposobnosti utvrđuju radi provere potrebnih znanja zaposlenog.

Kada komisija iz prethodnog stava, odnosno ovlašćeno lice kod poslodavca, utvrdi da zaposleni nema potrebna znanja i sposobnosti za obavljanje poslova na kojima radi, odnosno da ne ostvaruje odgovarajuće rezultate rada, poslodavac može zaposlenom otkazati ugovor o radu po proceduri utvrđenoj zakonom, ovim kolektivnim ugovorom i opštim aktom poslodavca.

XI USLOVI ZA RAD SINDIKATA

Član 103

Zaposlenom kod poslodavca jamči se sloboda sindikalnog udruživanja i delovanja u skladu sa međunarodnim konvencijama i važećim zakonima.

Uslovi za rad sindikata uređuju se kolektivnim ugovorom kod poslodavca ili sporazumom sindikata i poslodavca, u skladu sa zakonom i Kolektivnim ugovorom.

Član 104

Poslodavac je dužan da sindikalnoj organizaciji kod poslodavca, bez naknade, posredstvom službi poslodavca:

- odbije iznos sindikalne članarine od zarade zaposlenog i uplati ga na odgovarajući račun sindikata, u skladu sa statutom sindikata;
- vrši uplatu na račun fondova koje sindikat osniva iz sredstava sindikalne članarine ili zarade zaposlenih članova sindikata;
- vrši obradu podataka o uplati članarine i istu daje na uvid sindikalnom rukovodstvu.

Poslodavac može sindikatu da obezbedi, bez naknade, stručnu i tehničku pomoć kod izrade završnog računa i obradu materijalno-finansijskog poslovanja sindikata.

Član 105

Poslodavac ima obavezu da reprezentativnu sindikalnu organizaciju obaveštava o pitanjima iz svoje nadležnosti, koja su od bitnog značaja za ekonomski i radno-socijalni položaj zaposlenih.

Poslodavac je dužan da predstavniku sindikata omogući pristup svakom radnom mestu radi uvida u ispunjenost uslova za bezbedan i zdrav rad, ne ugrožavajući svoju bezbednost i bezbednost drugih zaposlenih.

Član 106

Poslodavac je dužan da sindikatu, bez naknade, obezbedi sledeće uslove za rad:

- korišćenje poslovnog prostora koji podrazumeva potreban kancelarijski prostor,
- po potrebi, pravo korišćenja i drugih prostorija poslodavca za održavanje većih skupova neophodnih za ostvarivanje uloge sindikata,
- neophodne tehničke uslove za rad,
- posebna mesta za oglašavanje sindikalnih informacija.

Poslodavac može ovlašćenom predstavniku sindikata da obezbedi upotrebu službenog automobila ili drugog odgovarajućeg prevoznog sredstva, sa plaćenim troškovima za odlazak na sindikalne sastanke, seminare i sl.

Član 107

Poslodavac je obavezan da ovlašćenom predstavniku sindikata omogući odsustvovanje sa rada radi realizacije programskih aktivnosti sindikata, u skladu sa zakonom, kolektivnim ugovorom kod poslodavca ili u skladu sa sporazumom između sindikata i poslodavca.

Član 108

Poslodavac ne može da otkáže ugovor o radu, niti na drugi način stavi u nepovoljan položaj predstavnika zaposlenih (predsednika sindikata, imenovanog ili izabranog sindikalnog predstavnika i člana saveta zaposlenih i predstavnika zaposlenih u upravnom i nadzornom odboru poslodavca), zbog njegovog statusa ili aktivnosti u svojstvu predstavnika zaposlenih, za vreme obavljanja funkcije i jednu godinu po prestanku funkcije, ako postupa u skladu sa zakonom, opštim aktom poslodavca i ugovorom o radu.

Uslovi za rad sindikata u inostranstvu

Član 109

Sindikata u skladu sa svojim statutom vodi aktivnost za redovnu isplatu zarada, bezbedne i sigurne uslove rada i informisanje o svim pitanjima od značaja za rad i boravak zaposlenih u inostranstvu.

Savet zaposlenih

Član 110

Zaposleni kod poslodavca koji ima više od 50 zaposlenih mogu obrazovati savet zaposlenih u skladu sa zakonom.

Savet zaposlenih daje mišljenje i učestvuje u odlučivanju o ekonomskim i socijalnim pravima zaposlenih, na način i pod uslovima utvrđenim zakonom i opštim aktom poslodavca.

Način obrazovanja, sastav, način izbora članova, način rada i delatnost saveta zaposlenih utvrđuju se kolektivnim ugovorom kod poslodavca ili posebnim sporazumom većine zaposlenih i poslodavca.

XII MEĐUSOBNI ODNOSI UČESNIKA KOLEKTIVNOG UGOVORA

Član 111

Međusobni odnosi učesnika Kolektivnog ugovora uspostavljaju se i rešavaju pregovaranjem i usklađivanjem zajedničkih i posebnih interesa, uz puno uvažavanje argumenata, objektivnih okolnosti, uslova i mogućnosti, na principima pune ravnopravnosti i partnerstva.

Učesnici Kolektivnog ugovora su saglasni da, u dobroj nameri, preduzimaju aktivnosti radi ostvarivanja uslova za primenu odredbi Kolektivnog ugovora.

Uzajamna je obaveza učesnika Kolektivnog ugovora, redovno, potpuno i blagovremeno informisanje o pitanjima koja utiču na primenu i izmene i dopune Kolektivnog ugovora.

U slučaju iniciranja predloga za izmenu i dopunu Kolektivnog ugovora kao i u slučaju otkaza Kolektivnog ugovora, učesnici su dužni da pristupe pregovorima u skladu sa zakonom.

Pregovore za zaključivanje Kolektivnog ugovora kao i za izmene i dopune Kolektivnog ugovora vode pregovarački timovi, sastavljeni od reprezentativnih sindikata i reprezentativnih udruženja poslodavaca potpisnika Kolektivnog ugovora, srazmerno broju članova sindikata i poslodavaca.

Sporna pitanja u zaključivanju Kolektivnog ugovora, rešava arbitraža koju obrazuju učesnici Kolektivnog ugovora u roku od 15 dana od dana nastanka spora.

Odluka arbitraže o spornom pitanju obavezuje učesnike.

Sastav i način rada arbitraže uređuju učesnici Kolektivnog ugovora odlukom o formiranju arbitraže.

Sporna pitanja u primeni ovog kolektivnog ugovora, rešava arbitraža koju obrazuju učesnici Kolektivnog ugovora, u roku od 15 dana od dana nastanka spora.

Odluka arbitraže o spornom pitanju obavezuje učesnike.

Sastav i način rada arbitraže uređuju učesnici Kolektivnog ugovora odlukom o formiranju arbitraže.

Koordinacioni odbor

Član 112

Učesnici Kolektivnog ugovora formiraju Koordinacioni odbor za praćenje njegove primene.

U Koordinacioni odbor, učesnici Kolektivnog ugovora imenuju po dva člana i po dva zamenika.

Članovi i zamenici članova Koordinacionog odbora su stručna lica iz oblasti radnih odnosa, nemaju ograničen mandat i mogu biti uvek zamenjeni.

Koordinacioni odbor po potrebi, a najmanje jednom u šest meseci, razmatra aktuelna pitanja u vezi primene Kolektivnog ugovora, a posebno:

1. daje i objavljuje mišljenja, uputstva i procedure u vezi ostvarivanja prava i obaveza iz radnog odnosa, utvrđenih Kolektivnim ugovorom;
2. inicira izmene i dopune pojedinih odredbi Kolektivnog ugovora;
3. daje inicijativu za prošireno dejstvo Kolektivnog ugovora ili pojedinih njegovih odredbi;
4. može da daje mišljenje o zahtevima za izuzimanje od primene Kolektivnog ugovora;
5. na zahtev učesnika kolektivnog ugovora kod poslodavca, razmatra informaciju o usklađenosti kolektivnih ugovora kod poslodavca sa Kolektivnim ugovorom i preduzima mere na njihovom usklađenju;
6. i druge poslove u vezi primene Kolektivnog ugovora.

Koordinacioni odbor radi i odlučuje na osnovu poslovnika koji donosi na prvoj, konstitutivnoj sednici.

Koordinacioni odbor vodi evidenciju o svom radu, a posebno o izdatim mišljenjima, upozorenjima i pokrenutim postupcima.

Uslove za rad Koordinacionog odbora obezbeđuju učesnici Kolektivnog ugovora.

XIV PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 113

Ovaj kolektivni ugovor je zaključen kada ga potpišu ovlašćeni predstavnici učesnika ovog kolektivnog ugovora.

Kolektivni ugovor se zaključuje na period od tri godine.

Rok iz stava 2. ovog člana, počinje da teče od dana stupanja na snagu odluke da se Kolektivni ugovor u celosti primenjuje i na poslodavce koji obavljaju pretežnu delatnost u oblasti građevinarstva i industrije građevinskog materijala Srbije koji nisu članovi Udruženja poslodavaca - učesnika Kolektivnog ugovora, donete od strane Vlade Republike Srbije.

Po isteku roka iz stava 2. ovog člana, Kolektivni ugovor prestaje da važi, ako se učesnici Kolektivnog ugovora drugačije ne sporazumeju, i to najkasnije 30 dana pre isteka roka važenja Kolektivnog ugovora.

Važenje Kolektivnog ugovora pre isteka roka iz stava 2. ovog člana može prestati sporazumom učesnika Kolektivnog ugovora i pisanim otkazom učesnika ovog kolektivnog ugovora. U slučaju otkaza, Kolektivni ugovor se primenjuje tri meseca od dana podnošenja otkaza, s tim što su učesnici dužni da postupak pregovaranja započnu najkasnije u roku od 15 dana od dana podnošenja otkaza.

Sindikati, učesnici ovog kolektivnog ugovora, otkaze vrše u skladu sa svojim Sporazumom o zajedničkim aktivnostima i principima.

Sporazum učesnika Kolektivnog ugovora iz stava 5. ovog člana zaključuje se u pisanom obliku u formi aneksa i obuhvata sve učesnike Kolektivnog ugovora.

Izmene i dopune Kolektivnog ugovora vrše se u formi aneksa, na način i po postupku po kome je Kolektivni ugovor zaključen.

Član 114

Učesnici kolektivnog ugovora kod poslodavca kod kojih je organizovan sindikat, obavezni su da u skladu sa odredbama zakona i ovog kolektivnog ugovora, pristupe pregovorima radi zaključivanja kolektivnog ugovora, ili izvrše izmene i dopune važećeg kolektivnog ugovora radi usklađivanja sa odredbama ovog kolektivnog ugovora i sa zaposlenima zaključite anekse ugovora o radu.

Poslodavac kod kojeg nije organizovan sindikat ili sindikati nisu zaključili sporazum o udruživanju radi zaključenja kolektivnog ugovora ili nije postignuta saglasnost oko zaključenja kolektivnog ugovora, dužan je da Pravilnik o radu usaglasi sa odredbama Kolektivnog ugovora i sa zaposlenima zaključite anekse ugovora o radu.

Član 115

Ako na dan stupanja na snagu Kolektivnog ugovora nije konačno odlučeno o pravima, obavezama i odgovornostima zaposlenog, na njih se primenjuju odredbe Kolektivnog ugovora, ako je to za zaposlenog povoljnije.

Kolektivni ugovor stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku Republike Srbije".

Član 116

Učesnici Kolektivnog ugovora mogu u skladu sa zakonom zajednički da podnesu Vladi Republike Srbije zahtev za donošenje odluke o primeni Kolektivnog ugovora i na poslodavce koji nisu članovi udruženja poslodavaca - učesnika ovog kolektivnog ugovora.

Prilog 1 KLASIFIKACIJA DELATNOSTI

Sektor	Oblast	Grana	Grupa	NAZIV I OPIS DELATNOSTI
1	2	3	4	5
SEKTOR F				GRAĐEVINARSTVO
				Obuhvata opšte i specijalizovane građevinske radove na zgradama i ostalim građevinama. Obuhvataju se novogradnja, popravke, dogradnja i adaptacija, postavljanje montažnih zgrada ili objekata na gradilištu, kao i građevine privremenog karaktera.
				Opšte građevinarstvo predstavlja izgradnju kompletnih stambenih i poslovnih zgrada, prodavnica i drugih javnih zgrada, pomoćnih i poljoprivrednih zgrada i sl., ili, pak, izgradnju ostalih građevina kao što su autoputevi, ulice, mostovi, tuneli, železničke pruge, aerodromi, pristaništa i drugi priobalni objekti, sistemi za navodnjavanje, kanalizacioni sistemi, industrijski objekti, cevovodi i električni vodovi, sportski objekti itd.
				Ovi poslovi mogu da se obavljaju za sopstveni ili za tuđ račun. Deo radova, a ponekad i celokupne radove, mogu da obavljaju podizvođači. Ovde se svrstava jedinica kojoj je poverena celokupna odgovornost za građevinski projekat.

			Obuhvata i popravku zgrada i ostalih građevina.
			U ovaj sektor svrstani su celokupna izgradnja zgrada (oblast 41), celokupni radovi na izgradnji ostalih građevina (oblast 42), kao i specijalizovane građevinske aktivnosti, i to samo ako se izvode kao deo građevinskog procesa (oblast 43).
			Iznajmljivanje građevinske opreme s rukovaocem klasifikuje se kao specijalizovani građevinski rad koji se izvodi korišćenjem ove opreme.
			Takođe obuhvata organizaciju izvođenja građevinskih projekata (razrada građevinskih projekata) zgrada ili ostalih građevina, u koju su uključena finansijska, tehnička i fizička sredstva potrebna za ostvarenje građevinskog projekta radi kasnije prodaje.
			Ukoliko se ovi radovi ne izvode radi kasnije prodaje građevine nego radi sopstvenog korišćenja (npr. davanje u zakup prostora u sopstvenim zgradama, prerađivački poslovi u fabrici), jedinica se ne svrstava ovde nego se razvrstava prema operativnim poslovima, tj. stvarnom stanju, proizvodnji itd.
	41		Izgradnja zgrada
			Obuhvata izgradnju svih vrsta zgrada. Tu su svrstane novogradnja, popravke, dogradnja i adaptacija, postavljanje montažnih zgrada ili objekata na gradilištu, kao i građevine privremenog karaktera.
			Obuhvaćena je izgradnja kompletnih stambenih i poslovnih zgrada, prodavnica i drugih javnih i pomoćnih zgrada, poljoprivrednih zgrada i sl.
	41.1		Razrada građevinskih projekata
		41.10	Razrada građevinskih projekata
			Obuhvata:
			- razradu građevinskih projekata za stambene i nestambene zgrade objedinjavanjem finansijskih, tehničkih i fizičkih sredstava neophodnih za realizaciju građevinskih projekata radi kasnije prodaje
			Ne obuhvata:
			- izgradnju zgrada, del. 41.20
			- arhitektonsko i građevinsko projektovanje, del. 71.1
			- usluge rukovođenja projektom koje su u vezi s građevinskim projektom, del. 71.1
	41.2		Izgradnja stambenih i nestambenih zgrada
			Obuhvata izgradnju kompletnih objekata ili za svoj račun, s namenom prodaje, ili na osnovu ugovora. Deo izgradnje ili celokupnu izgradnju može izvoditi podizvođač radova.
			Ako se obavljaju samo specijalizovani delovi građevinskog procesa, onda se delatnost svrstava u oblast 43.
		41.20	Izgradnja stambenih i nestambenih zgrada
			Obuhvata:
			- izgradnju svih vrsta stambenih zgrada:
			- zgrada s jednim stanom
			- zgrada s više stanova, uključujući i višespratne zgrade
			- izgradnju svih vrsta nestambenih zgrada:
			- zgrada za industrijsku proizvodnju, npr. fabrika, radionica, montažnih postrojenja itd.
			- bolnica, škola i poslovnih zgrada
			- hotela, prodavnica, tržnih centara i restorana
			- aerodromskih zgrada
			- sportskih dvorana
			- parking garaža, uključujući i podzemne garaže
			- skladišta
			- zgrada za obavljanje verskih obreda
			- montažu i podizanje montažnih građevina na gradilištu

			- prepravke i obnovu postojećih stambenih građevina
			Ne obuhvata:
			- izgradnju industrijskih postrojenja, osim zgrada, del. 42.99
			- arhitektonsko i građevinsko projektovanje, del. 71.1
			- rukovođenje projektom za izgradnju, del. 71.1
	42		Izgradnja ostalih građevina
			Obuhvata izgradnju ostalih građevina. Ovde spadaju novogradnja, popravke, dogradnja i adaptacija, postavljanje montažnih zgrada ili objekata na gradilištu, kao i građevine privremenog karaktera.
			Obuhvata se izgradnja (složenih, teških) građevina kao što su autoputevi, putevi, ulice, mostovi, tuneli, železničke pruge, aerodromske staze, pristaništa i drugi objekti na vodi, sistemi za navodnjavanje, kanalizacioni sistemi, industrijska postrojenja, cevovodi i električni vodovi i sportska igrališta. Ovi radovi mogu se obavljati za sopstveni račun ili za naknadu.
			Deo radova, a ponekad i celokupne radove, mogu da obavljaju podizvođači.
			Ako se obavljaju samo specijalizovani delovi građevinskog procesa, onda se delatnost svrstava u oblast 43.
		42.1	Izgradnja puteva i železničkih pruga
		42.11	Izgradnja puteva i autoputeva
			Obuhvata:
			- izgradnju autoputeva, ulica, drumova i drugih puteva za vozila i pešake
			- površinske radove na ulicama, putevima, autoputevima, mostovima ili tunelima:
			- asfaltiranje puteva
			- bojenje i obeležavanje oznaka na putevima
			- postavljanje ograda i saobraćajnih oznaka i sl.
			- izgradnju aerodromskih pista
			Ne obuhvata:
			- postavljanje ulične rasvete i električne signalizacije,
			- arhitektonsko i građevinsko projektovanje, del. 71.1
			- rukovođenje projektom za izgradnju, del. 71.1
		42.12	Izgradnja železničkih pruga i podzemnih železnica
			Obuhvata:
			- izgradnju železničkih pruga i podzemnih železnica
			Ne obuhvata:
			- postavljanje rasvete i električne signalizacije, del. 43.21
			- arhitektonsko i građevinsko projektovanje, del. 71.1
			- tehničko rukovođenje projektom za izgradnju, del. 71.1
		42.13	Izgradnja mostova i tunela
			Obuhvata:
			- izgradnju mostova, uključujući i mostove za uzdignute autoputeve (vijadukte)
			- izgradnju tunela
			Ne obuhvata:
			- postavljanje rasvete i električne signalizacije, del. 43.21
			- arhitektonsko i građevinsko projektovanje, del. 71.1
			- rukovođenje projektom za izgradnju, del. 71.1
		42.2	Izgradnja cevovoda, električnih i komunikacionih vodova

		42.21	Izgradnja cevovoda
			Obuhvata izgradnju cevovoda za transportovanje tečnosti i izgradnju međusobno povezanih zgrada i građevina koje čine sastavni deo tih sistema.
			Obuhvata:
			- izgradnju ostalih građevina za:
			- cevovode za prenos na velike daljine i gradske cevovode (međumesni i lokalni cevovodi)
			- glavne dovode i mrežu
			- sisteme za navodnjavanje (kanali)
			- rezervoare
			- izgradnju:
			- odvodnih sistema (kolektora), uključujući i popravke
			- postrojenja za deponovanje otpadnih voda
			- crpnih stanica
			- kopanje bunara
			Ne obuhvata:
			- rukovođenje projektom u vezi s građevinskim radovima niskogradnje, del. 71.12
		42.22	Izgradnja električnih i telekomunikacionih vodova
			Obuhvata izgradnju vodova za distribuciju električne energije i telekomunikacija i izgradnju međusobno povezanih zgrada i građevina koje čine sastavni deo tih sistema.
			Obuhvata:
			- izgradnju ostalih građevina za:
			- međumesne i lokalne komunikacione i energetske dalekovode i mrežu
			- elektrane
			Ne obuhvata:
			- rukovođenje projektom u vezi s građevinskim radovima niskogradnje, del. 71.12
		42.9	Izgradnja ostalih građevina
		42.91	Izgradnja hidrotehničkih objekata
			Obuhvata:
			- izgradnju:
			- vodenih puteva, pristaništa, marina, ustava i dr., kao i izvođenje rečnih radova (utvrđivanje obala)
			- brana i nasipa
			- iskopavanje (bagerovanje) vodenih puteva
			Ne obuhvata:
			- rukovođenje projektom u vezi s građevinskim radovima niskogradnje, del. 71.12
		42.99	Izgradnja ostalih nepomenutih građevina
			Obuhvata:
			- izgradnju industrijskih postrojenja, osim zgrada kao što su:
			- rafinerije
			- postrojenja hemijske industrije
			- izgradnju građevina koje nisu zgrade, kao što su:
			- sportski objekti na otvorenom
			- opremanje parcela potrebnom infrastrukturom (npr. melioracijom, izgradnjom puteva itd.)
			Ne obuhvata:

			- montažu industrijskih aparata i opreme, del. 33.20
			- parcelisanje zemljišta bez opremanja potrebnom infrastrukturom, del. 68.10
			- usluge rukovođenja projektom u vezi s građevinskim radovima niskogradnje, del. 71.12
43			Specijalizovani građevinski radovi
			Obuhvataju se specijalizovani građevinski radovi (posebni zanati), tj. izgradnja delova zgrada i ostalih građevina ili pripremni radovi za njih.
			Ovi radovi su obično specijalizovani na način da se mogu izvoditi na različitim građevinama i zahtevaju posedovanje posebne vrste stručnosti ili opreme. To su, na primer: pobijanje stubova, izgradnja temelja, izrađivanje nosećih zidova, betoniranje, zidanje opekom, popločavanje kamenom, postavljanje građevinskih skela, pokrivanje krovova itd.
			Podizanje čeličnih konstrukcija razvrstava se ovde samo pod uslovom da konstrukcije ne proizvodi sama jedinica. Specijalizovane vrste radova većinom izvode podizvođači radova, a najčešće kada je reč o popravkama rađenim neposredno za vlasnika nepokretnosti.
			Takođe se uključuju završni i zanatski radovi.
			Obuhvaćene su i sve vrste montaža potrebnih za funkcionisanje građevine. Ove aktivnosti najčešće se izvode na samom gradilištu, mada deo poslova može da bude izveden u specijalnim radionicama. Uključeni su radovi kao što su uvođenje instalacija vodovoda, centralnog grejanja i klima-uređaja, antena, alarmnih sistema i ostali elektroradovi, instaliranje sistema raspršivača, liftova i pokretnih stepenica i dr.
			Ovde spadaju i izolacioni radovi (od vlage, toplote, zvuka), limarski radovi, postavljanje rashladnih uređaja, instaliranje rasvete i sistema signalizacije za puteve, železnicu, aerodrome, luke itd. Popravke koje se odnose na pomenute aktivnosti takođe su uključene.
			Završni radovi građenja obuhvataju radove kojima se dovršava i završava građevina, kao što su zastakljivanje, krečenje, farbanje, ili pokrivanje raznim vrstama materijala (parket, tepih (itison), tapete itd.), zatim peskarenje, završni tesarski radovi, zvučna izolacija, čišćenje eksterijera itd. Popravke poput spomenutih aktivnosti takođe su uključene.
			Iznajmljivanje građevinskih mašina s rukovaocem svrstava se u one delatnosti građevinarstva za čije se obavljanje te mašine iznajmljuju.
	43.1		Rušenje i pripremanje gradilišta
			Obuhvata pripremanje gradilišta za kasnije obavljanje građevinske aktivnosti i uključuje prethodno uklanjanje postojećih objekata.
		43.11	Rušenje objekata
			Obuhvata:
			- rušenje i demontažu zgrada i drugih objekata
		43.12	Pripremna gradilišta
			Obuhvata:
			- raščišćavanje gradilišta
			- zemljane radove: iskopavanje, nasipanje, nivelisanje terena, iskop kanala, uklanjanje stena, miniranje i dr.
			- pripremne radove za rudarstvo: uklanjanje iskopa i druge radove i pripremanje mineralnih nalazišta, osim zemljišta s naftom i gasom
			- drenažne radove na gradilištu
			- drenažne radove na poljoprivrednom ili šumskom zemljištu
			Ne obuhvata:
			- bušenje radi proizvodnje sirove nafte i prirodnog gasa, del. 06.10 i 06.20
			- dekontaminaciju tla, del. 39.00
			- bušenje i kopanje bunara, del. 42.21
			- iskop okna, del. 43.99

		43.13	Ispitivanje terena bušenjem i sondiranjem
			Obuhvata:
			- ispitivanje terena bušenjem i sondiranjem i uzimanje uzoraka radi proučavanja terena i građenja, kao i u geofizičke, geološke ili druge svrhe
			Ne obuhvata:
			- bušenje eksploatacionih izvora nafte ili gasa, del. 06.10 i 06.20
			- pomoćne usluge ispitivanja bušenjem i sondiranjem tokom rudarskih aktivnosti, del. 09.90
			- bušenje i kopanje bunara, del. 42.21
			- iskop okna, del. 43.99
			- istraživanja nafte i gasa, geofizička, geološka i seizmička merenja, del. 71.12
	43.2		Instalacioni radovi u građevinarstvu
			Obuhvata instalacione radove koji potpomažu funkcionisanje građevine kao takve, uključujući postavljanje instalacija električne energije, cevovoda (vodovoda, gasovoda i kanalizacije), sistema za grejanje i klimatizaciju, pokretnih stepenica i dr.
		43.21	Postavljanje električnih instalacija
			Obuhvata instaliranje električnih sistema u svim vrstama zgrada i ostalih građevina:
			- postavljanje instalacija:
			- električnih vodova i priključaka
			- telekomunikacionih vodova
			- vodova za računarsku mrežu, kablovsku televiziju, uključujući optičke kablove
			- satelitskih antena
			- rasvetnih sistema
			- protivpožarne alarme
			- alarmne sisteme protiv provala
			- ulične rasvete i električnih signala
			- rasvete na aerodromskim pistama
			- priključivanje električnih aparata za domaćinstvo, uključujući podno grejanje
			Ne obuhvata:
			- izgradnju komunikacionih i energetske dalekovoda, del. 42.22
			- nadzor i daljinski nadzor elektronskih sigurnosnih sistema, kao što su alarmi protiv provala i protivpožarni zaštitni sistemi, uključujući njihovo instaliranje i održavanje, del. 80.20
		43.22	Postavljanje vodovodnih, kanalizacionih, grejnih i klimatizacionih sistema
			Obuhvata instaliranje vodovodnih, kanalizacionih, grejnih i klimatizacionih sistema, uključujući dogradnju, adaptaciju, održavanje i popravke:
			- postavljanje instalacija u zgradama ili drugim građevinama za:
			- grejne sisteme (na struju, gas ili naftu)
			- peći (kotlarnice) i rashladne tornjeve
			- solarne neelektrične kolektore
			- vodovodnu i sanitarnu opremu
			- ventilacionu i klimatizacionu opremu i kanale
			- uređaje za gas
			- cevi za isparenja
			- protivpožarne sisteme
			- sisteme za rotacioni raspršivač
			- iskop kanala za instalacione radove

			Ne obuhvata:
			- postavljanje električnog podnog grejanja, del. 43.21
		43.29	Ostali instalacioni radovi u građevinarstvu
			Obuhvata instaliranje ostale opreme (osim električne, vodovodne, kanalizacione) za grejne i klimatizacione sisteme ili industrijska postrojenja u zgradama i ostalim građevinama.
			Obuhvata:
			- postavljanje instalacija u zgradama ili drugim građevinama za:
			- liftove i pokretne stepenice
			- automatska i obrtna vrata
			- gromobrane
			- sistem za vakuumsko čišćenje
			- toplotnu i zvučnu izolaciju, zaštitu od vibracija i dr.
			Ne obuhvata:
			- instaliranje industrijskih mašina, del. 33.20
		43.3	Završni građevinsko-zanatski radovi
		43.31	Malterisanje
			Obuhvata:
			- malterisanje spoljnih i unutrašnjih površina zgrada i drugih objekata i ukrasne štukoradove, uključujući i nanošenje odgovarajuće podloge
		43.32	Ugradnja stolarije
			Obuhvata:
			- ugradnju vrata (osim automatskih i obrtnih), prozora, okvira za vrata i prozore od drveta ili drugog materijala
			- ugradnju kuhinjske opreme, ormana, stepeništa, opreme za radnje i sl.
			- ugradnju nameštaja
			- unutrašnje dovršavanje tavanica, pokretnih delova i dr.
			Ne obuhvata:
			- ugrađivanje automatskih i obrtnih vrata, del. 43.29
		43.33	Postavljanje podnih i zidnih obloga
			Obuhvata:
			- postavljanje, popločavanje, nameštanje (ili oblaganje) u zgradama i ostalim građevinama:
			- keramičkih, betonskih ili kamenih, zidnih ili podnih pločica, i oblaganje peći keramičkim pločicama
			- parketa i drugih podnih obloga od drveta, pokrivanje zidova drvetom
			- tepisona i linoleumskih podnih pokrivača, uključujući i one od gume ili plastičnih masa
			- podnih i zidnih obloga od teraca, mermera, granita ili škriljca
			- tapeta
		43.34	Bojenje i zastakljivanje
			Obuhvata:
			- unutrašnje i spoljašnje bojenje zgrada
			- bojenje ostalih građevina
			- zastakljivanje, postavljanje ogledala i dr.
			Ne obuhvata:
			- ugradnju prozora, del. 43.32

		43.39	Ostali završni radovi
			Obuhvata:
			- čišćenje novih zgrada nakon izgradnje
			- ostale nepomenute završne radove
			Ne obuhvata:
			- unutrašnje dekoraterske radove, del. 74.10
			- unutrašnje čišćenje zgrada i ostalih građevina, del. 81.21
			- specijalno unutrašnje i spoljašnje čišćenje zgrada, del. 81.22
	43.9		Ostali specifični građevinski radovi
		43.91	Krovni radovi
			Obuhvata:
			- podizanje krovova
			- pokrivanje krovova
			Ne obuhvata:
			- iznajmljivanje mašina i opreme za građevinarstvo bez rukovaoca, del. 77.32
		43.99	Ostali nepomenuti specifični građevinski radovi
			Obuhvata:
			- specijalizovane građevinske radove koji su zajednički za različite vrste građevina a zahtevaju posedovanje specijalnih veština ili specijalne opreme:
			- izgradnju temelja (fundiranje), uključujući pobijanje šipova
			- postavljanje izolacije protiv vlage i hidroizolacija
			- uklanjanje vlage u zgradama
			- kopanje okna
			- montiranje industrijski proizvedenih čeličnih elemenata koje izvođač radova nije proizveo
			- armiranje
			- zidanje opekom i kamenom
			- montiranje i demontiranje skela i radnih platformi, uključujući i rad na skelama i radnim platformama uzetim u zakup
			- podizanje dimnjaka, industrijskih peći i dr.
			- izvođenje radova po specijalnim zahtevima, za koje je neophodna veština penjanja i znanje korišćenja odgovarajuće opreme, tj. rad na visokim objektima
			- izvođenje podzemnih radova
			- izgradnju spoljnih bazena za plivanje
			- čišćenje parom, peskarenje i slični radovi na spoljašnosti zgrade
			- iznajmljivanje kranova i druge opreme za izgradnju koja ne može biti svrstana u specifični tip izgradnje, zajedno s radnicima
			Ne obuhvata:
			- iznajmljivanje mašina i opreme za izgradnju ili rušenje bez rukovaoca, del. 77.32
SEKTOR B			RUDARSTVO
		08.1	Eksploatacija kamena, peska, gline i drugih sirovina za građevinske materijale
		08.11	Eksploatacija građevinskog i ukrasnog kamena, krečnjaka, gipsa, krede
			Obuhvata:
			- eksploataciju, grubu obradu i sečenje građevinskog i ukrasnog kamena (mermer, granit, peščar i dr.)
			- lomljenje i drobljenje ukrasnog i građevinskog kamena

			- eksploataciju, drobljenje i prosejavanje krečnjaka
			- eksploataciju gipsa i anhidrita
			- eksploataciju krede i dolomita
			Ne obuhvata:
			- eksploataciju sirovina za hemijsku industriju i proizvodnju mineralnih đubriva, del. 08.91
			- proizvodnju kalcinisanog dolomita kreča, del. 23.52
			- rezanje, oblikovanje i glačanje arhitektonskog kamena van kamenoloma, del. 23.70
		08.12	Eksploatacija šljunka, peska, gline i kaolina
			Obuhvata:
			- eksploataciju industrijskog peska, građevinskog peska i šljunka
			- drobljenje i prosejavanje šljunka
			- eksploataciju građevinskog peska
			- eksploataciju opekarske gline, vatrostralne gline i kaolina
			Ne obuhvata:
			- eksploataciju uljnog (bituminoznog, katranskog) peska, del. 06.10
SEKTOR C			PRERAĐIVAČKA INDUSTRIJA
		23.2	Proizvodnja vatrostralnih proizvoda
		23.20	Proizvodnja vatrostralnih proizvoda
			Obuhvata proizvodnju međufaznih proizvoda od iskopanih ili izvađenih nemetalnih minerala kao što su pesak, šljunak, kamen ili glina.
			Obuhvata:
			- proizvodnju vatrostralnog maltera i betona
			- proizvodnju vatrostralnih keramičkih proizvoda:
			- termoizolacionih keramičkih proizvoda od silikatnog fosilnog brašna
			- vatrostralnih cigli, blokova i pločica
			- vatrostralnih keramičkih retorti, lonaca, mufova, izlivnika, cevi, lula i dr.
			- proizvodnju vatrostralnih predmeta koji sadrže magnezit, dolomit i hromit
		23.3	Proizvodnja građevinskih materijala od gline
		23.31	Proizvodnja keramičkih pločica i ploča
			Obuhvata:
			- proizvodnju nevatrostralnih keramičkih podnih i zidnih pločica, mozaik-kockica i dr.
			- proizvodnju nevatrostralnih keramičkih ploča i pločnika
			Ne obuhvata:
			- proizvodnju veštačkog kamena od plastičnih masa (npr. imitacija mermera), del. 22.23
			- proizvodnju vatrostralnih keramičkih proizvoda, del. 23.20
			- proizvodnju podnih obloga od pečene gline, del. 23.32
			- proizvodnju keramičkih cigli i krovnih pločica, del. 23.32
		23.32	Proizvodnja opeke, crepa i građevinskih proizvoda od pečene gline
			Obuhvata:
			- proizvodnju nevatrostralnog građevinskog materijala od pečene gline: opeke, crepova, cevi za dimnjake i drugih cevi, odvoda i dr.
			- proizvodnju podnih blokova od pečene gline
			Ne obuhvata:
			- proizvodnju vatrostralnih keramičkih proizvoda, del. 23.2
			- proizvodnju nevatrostralnih keramičkih proizvoda za druge potrebe (osim za

			građevinarstvo), del. 23.4
	23.4		Proizvodnja ostalih keramičkih i porcelanskih proizvoda
			Obuhvata proizvodnju finalnih proizvoda od ruda i nemetalnih minerala kao što su pesak, šljunak, glina i kamen.
		23.41	Proizvodnja keramičkih predmeta za domaćinstvo i ukrasnih predmeta
			Obuhvata proizvodnju:
			- stonih keramičkih proizvoda i drugih keramičkih proizvoda za domaćinstvo
			- figura i drugih ukrasnih predmeta od keramike
			Ne obuhvata:
			- proizvodnju imitacija nakita od keramike, del. 32.13
			- proizvodnju keramičkih igračaka, del. 32.40
		23.42	Proizvodnja sanitarnih keramičkih proizvoda
			Obuhvata:
			- proizvodnju sanitarnih keramičkih proizvoda (kada, umivaonika, ve-ce šolja itd.)
			Ne obuhvata:
			- proizvodnju vatrostalnih keramičkih proizvoda, del. 23.20
			- proizvodnju keramičkog građevinskog materijala, del. 23.3
		23.43	Proizvodnja izolatora i izolacionog pribora od keramike
			Obuhvata:
			- proizvodnju keramičkih električnih izolatora i izolacionog pribora
			Ne obuhvata:
			- proizvodnju vatrostalnih keramičkih proizvoda, del. 23.20
		23.44	Proizvodnja ostalih tehničkih proizvoda od keramike
			Obuhvata:
			- proizvodnju keramičkih predmeta za laboratorijske, hemijske i tehničke svrhe
			- proizvodnju keramičkih delova za magnete
			Ne obuhvata:
			- proizvodnju veštačkog kamena (npr. imitacija mermera), del. 22.23
			- proizvodnju vatrostalnih keramičkih proizvoda, del. 23.20
			- proizvodnju keramičkih građevinskih materijala, del. 23.3
			- proizvodnju keramičkih izolacionih materijala, del. 23.43
		23.49	Proizvodnja ostalih keramičkih proizvoda
			Obuhvata:
			- proizvodnju keramičkih lonaca, sudova i sličnih proizvoda koji se koriste za prenošenje ili pakovanje proizvoda
			- proizvodnju nepomenutih keramičkih proizvoda
			Ne obuhvata:
			- proizvodnju keramičkih sanitarnih proizvoda, del. 23.42
			- proizvodnju veštačkih zuba, del. 32.50
	23.5		Proizvodnja cementa, kreča i gipsa
		23.51	Proizvodnja cementa
			Obuhvata:
			- proizvodnju klinkera i hidrauličnog cementa, uključujući portland-cement, aluminijumski cement, cement od šljake i superfosfatni cement
			Ne obuhvata:

			- proizvodnju vatrostalnog maltera i betona, del. 23.20
			- proizvodnju gotove i suvo mešane betonske smeše i maltera, del. 23.63 i 23.64
			- proizvodnju maltera, del. 23.64
			- proizvodnju proizvoda od cementa, del. 23.69
			- proizvodnju cementa za zubarstvo, del. 32.50
		23.52	Proizvodnja kreča i gipsa
			Obuhvata:
			- proizvodnju negašenog, gašenog i hidratisanog kreča
			- proizvodnju gipsa i pečenih sulfata
			- proizvodnju kalcinisanog dolomita
			Ne obuhvata:
			- proizvodnju predmeta od gipsa, del. 23.62 i 23.69
	23.6		Proizvodnja proizvoda od betona, cementa i gipsa
		23.61	Proizvodnja proizvoda od betona namenjenih za građevinarstvo
			Obuhvata:
			- proizvodnju proizvoda od betona, cementa ili predmeta od veštačkog kamena za upotrebu u građevinarstvu:
			- opeke, ploča za popločavanje, blokova, panela, ispuna, cevi, stubova i dr.
			- montažnih građevinskih elemenata za visokogradnju i niskogradnju, od betona, cementa ili veštačkog kamena
			Ne obuhvata:
			- proizvodnju vatrostalnog maltera, del. 23.20
			- proizvodnju gotove betonske smeše i maltera, del. 23.63 i 23.64
		23.62	Proizvodnja proizvoda od gipsa namenjenih za građevinarstvo
			Obuhvata:
			- proizvodnju proizvoda od gipsa za upotrebu u građevinarstvu:
			- tabli, ploča, panela i dr.
		23.63	Proizvodnja svežeg betona
			Obuhvata:
			- proizvodnju svežeg i suvo mešanog betona i maltera
			Ne obuhvata:
			- proizvodnju vatrostalnog cementa, del. 23.20
		23.64	Proizvodnja maltera
			Obuhvata:
			- proizvodnju maltera u prahu
			Ne obuhvata:
			- proizvodnju vatrostalnog maltera, del. 23.20
			- proizvodnju svežeg, suvo mešanog maltera i betona, del. 23.63
		23.65	Proizvodnja proizvoda od cementa s vlaknima
			Obuhvata:
			- proizvodnju građevinskog materijala od biljnih supstanci (drvena vuna, slama, trska) koje su aglomerisane cementom, gipsom ili drugim mineralnim vezivima
			- proizvodnju azbest-cementnih proizvoda i proizvoda s celuloznim i sličnim vlaknima:
			- talasastih i drugih ploča, panela, crepova, cevi, rezervoara, oluka, korita, šolja, posuda, nameštaja, okvira za prozore i dr.
		23.69	Proizvodnja ostalih proizvoda od betona, gipsa i cementa

			Obuhvata:
			- proizvodnju ostalih proizvoda od betona, cementa, gipsa i veštačkog kamena:
			- kipova, predmeta sa udubljenim i ispupčenim reljefom, ukrasnih posuda, žardinjera, klupa i dr.
	23.7		Sečenje, oblikovanje i obrada kamena
		23.70	Sečenje, oblikovanje i obrada kamena
			Obuhvata:
			- sečenje, oblikovanje i obradu kamena za upotrebu u građevinarstvu, na grobljima, u izgradnji puteva, za pokrivanje krovova i dr.
			- proizvodnju kamenih stolova i klupa
			Ne obuhvata:
			- aktivnosti koje se obavljaju u kamenolomima, kao što je gruba obrada kamena, del. 08.11
			- proizvodnju mlinskog kamenja, brusnog kamenja i sličnih proizvoda, del. 23.9
SEKTOR M			STRUČNE, NAUČNE, INOVACIONE I TEHNIČKE DELATNOSTI
	71		Arhitektonske i inženjerske delatnosti; inženjersko ispitivanje i analize
			Obuhvata pružanje arhitektonskih i inženjerskih usluga, projektovanje, izradu planova, nadzor izgradnje, premeravanje i kartografiju.
			Takođe uključuje obavljanje fizičkih, hemijskih i drugih analitičkih ispitivanja.
		71.1	Arhitektonske i inženjerske delatnosti i tehničko savetovanje
			Obuhvata pružanje arhitektonskih i inženjerskih usluga, projektovanje, izradu planova, nadzor izgradnje, premeravanje, kartografiju i slično.
		71.11	Arhitektonska delatnost
			Obuhvata:
			- davanje arhitektonskih saveta koji se odnose na:
			- izradu nacрта i planova projekata
			- urbanističko i prostorno planiranje i projektovanje krajolika
			Ne obuhvata:
			- usluge informacione tehnologije, del. 62.02 i 62.09
			- usluge unutrašnjeg dekorisanja, del. 74.10
		71.12	Inženjerske delatnosti i tehničko savetovanje
			Obuhvata:
			- inženjerski dizajn (tj. primenu zakona fizike i principa inženjerstva u dizajniranju mašina, materijala, instrumenata, struktura, procesa i sistema) i konsultantske aktivnosti u vezi sa:
			- mašinama i procesima
			- projektima za niskogradnju, hidrogradnju i saobraćaj
			- projektima upravljanja vodama
			- izradu i realizaciju elaborata u oblasti elektrotehnike, rudarstva, hemije, mašinstva, industrije i sigurnosnog sistema
			- izradu projekata koji se koriste za klimatizaciju, rashlađivanje, prečišćavanje i ispitivanje zagađenosti vazduha, u oblasti akustike itd.
			- geofizička, geološka i seizmološka merenja
			- geodetske aktivnosti:
			- premeravanje granica i terena
			- hidrološko merenje
			- podzemno merenje

			- pružanje kartografskih informacija
			Ne obuhvata:
			- probna bušenja povezana sa iskorišćavanjem ruda, del. 09.10 i 09.90
			- razvoj i publikovanje softvera, del. 58.29 i 62.01
			- usluge informacione tehnologije, del. 62.02 i 62.09
			- tehničko testiranje, del. 71.20
			- istraživanje i razvoj u tehničko-tehnološkim naukama, del. 72.19
			- industrijski dizajn, del. 74.10
			- snimanje iz vazduha, del. 74.20
SEKTOR N			ADMINISTRATIVNE I POMOĆNE USLUŽNE DELATNOSTI
		77.3	Iznajmljivanje i lizing mašina, opreme i materijalnih dobara
		77.32	Iznajmljivanje i lizing mašina i opreme za građevinarstvo
			Obuhvata:
			- iznajmljivanje i lizing mašina i opreme za građevinarstvo bez rukovaoca, i to:
			- kranova
			- skela i radnih platformi, ne uključujući montažu i demontažu
			Ne obuhvata:
			- iznajmljivanje mašina ili opreme za građevinarstvo sa rukovaocem, del. 43